

ΛΙΓΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΚΔΟΤΗ

Εργάσαμε εις το προηγούμενο τεύχος μας, ότι οι Τσιριγώτες δεν είναι για υψηλές πνευματικές ανατάσεις.

Και αυτό το εδράσαμε εις την σχετική αδιαφορία με την οποία υποδέχονται κάθε μορφής πνευματική εκδήλωση, είτε γραπτή είτε προφορική είναι αυτή, αλλά και εις το γεγονός ότι περισσότερο είναι οι εκτός Κυθήρων ασχολούμενοι με το Νησί μας, παρά οι συμπατριώτες μας.

Είναι μήπως αυτό, ένα δείγμα της γενικώτερα αντιπνευματικής εποχής μας (άσχετα αν έχουμε γεμίσει από αυτοαποκαλούμενους κονιτοουριάρηδες), ή έχει βαθύτερες ρίζες.

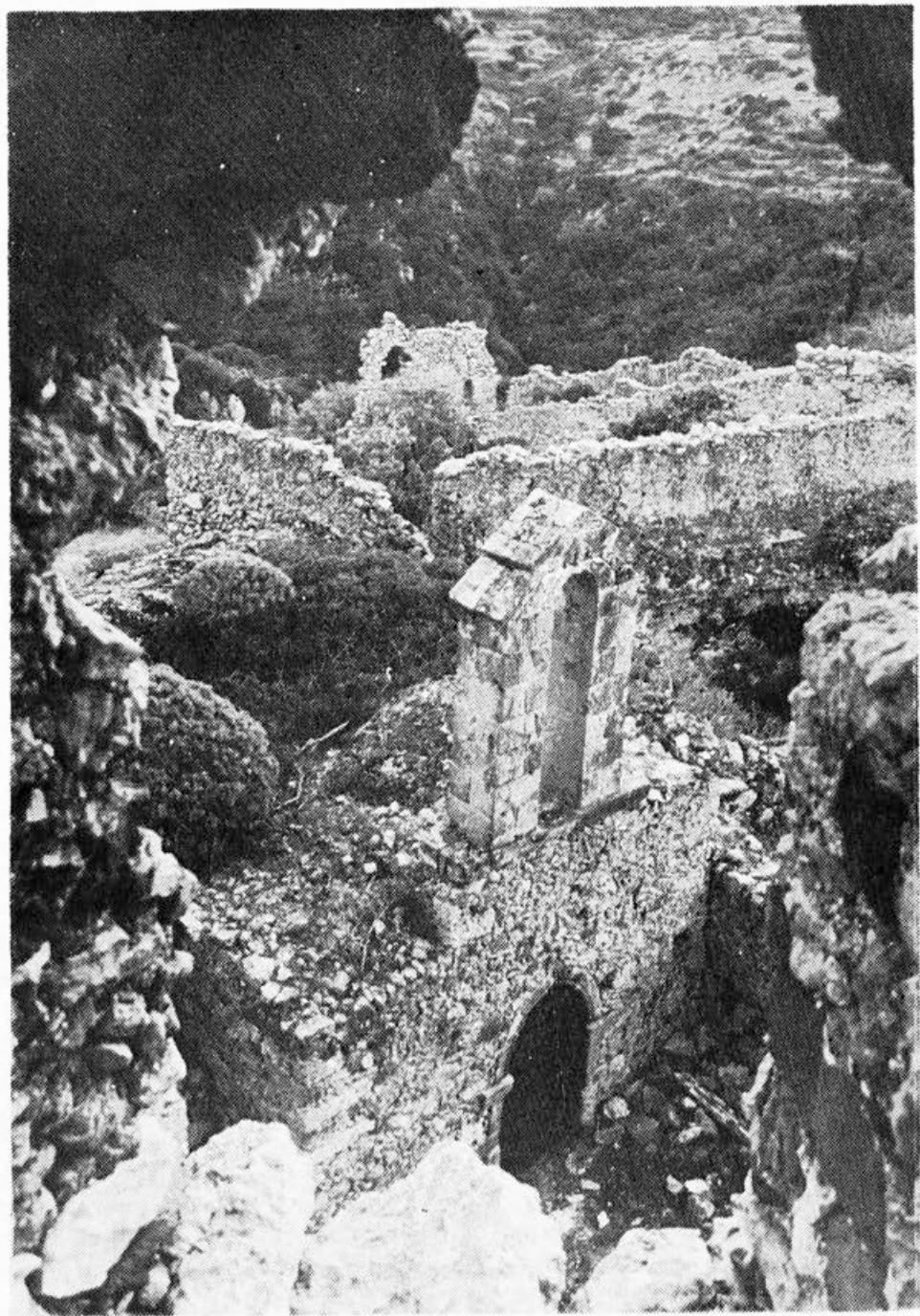
Η γνώμη μας είναι, ότι το φαινόμενο έχει παλιότερες και απ' το βάθος τον χρόνον ερχόμενες αιτίες. Ξεκινάει από το γενικώτερα χαμηλό μορφωτικό επίπεδο των συμπατριωτών μας, που έχοντας σαν μόνη έννοιά τους τον βιοπορισμό, παραμελούσαν την πνευματική τους καλλιέργεια, εις βάρος της καθολικής ανάπτυξης του νησιού μας.

Αντίθετα από τα άλλα Επτάνησα, που καθένα τους έχει να επιδείξει μια μακρόχρονη πνευματική ιστορία και συμβολή στα Ελληνικά γράμματα, με οργανωμένες ομάδες λογίων, τα Κύθηρα, μόλις τα τελευταία χρόνια κάνουν εμφάνιση στον πνευματικό χώρο του τόπου μας, με μερικές αξιόλογες λογοτεχνικές μονάδες, που όμως κι αυτές οφείλουν να συντονισθούν και να στεριώσουν το συσταθέν Ίδρυμα της Εταιρείας Κυθηραϊκών Μελετών.

Δεν απορρίπτομε τους κατά καιρούς εμφανισθέντας Κυθηρίους λογοτέχνες και μελετητές. Αντίθετα τους τιμούμε και τους κατατάσσουμε στους πρωτοπόρους εκείνους, που συντήρησαν κάποια μικρή πνευματική φλόγα απ' τα παλιά χρόνια ως τα σήμερα. Όμως πιστεύομε, ότι επιβάλλεται οι σημερινοί, καθ' όλα αξιόλογοι Κυθηριοί επιστήμονες, τόσο οι μελετηταί της ιστορίας του Νησιού μας, όσο και οι νεώτεροι λογοτέχνες να εντείνουν τις προσπάθειές τους, ώστε το υπάρχον πνευματικό Κυθηραϊκό δυναμικό, και να αξιοποιείται αλλά και να δίνει ένα μόνιμο παρών στην σύγχρονη Ελληνική γραμματεία.

Και κάτι ακόμη. Με το τεύχος αυτό, το περιοδικό μας μπαίνει στον έκτο χρόνο από την έκδοσή του. Χρόνια μας πολλά.

Άρης Π. Τσιτσιλίας

Εμμανουήλ Σοφίου

«Βυζαντινά ερείπια στην Παλιόχωρα»

ΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΚΤΗΡΑ

ΟΤΑΝ Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΠΑΡΑΧΑΡΆΣΣΕΤΑΙ

Γράφει ο κ. ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ Η. ΚΑΨΙΩΤΗΣ
Ιστορικός Συγγραφέας

Με πολύ στεναχώρια προ ολίγου καιρού άκουσα από την τηλεόραση μια εκπομπή που μας ιστορούσαν πως η νήσος Κύθηρα αποικίσθη υπό Φοινίκων, κ.τ.τ.

Χάριν λοιπόν της ιστορικής αληθείας, αλλά και προς αποφυγήν της παραχαράξεως της ιστορίας, οφείλωμεν να περιφρουρήσωμεν την ιστορικήν μας κληρονομιά, αφού και διότι αυτή είναι η πραγματικότητα.

Πιθανότατα ο διωργανωτής της εκπομπής να παρασείρθηκε από το τοπωνύμιον, δηλαδή τον λιμένα των Κυθήρων (Ξενοφ. Ελλην. Δ. 8, 7) εκεί που ηγκυροβόλησεν ο Κόνων, κ.λ.π. και να θεώρησεν εκ της ομωνυμότητος πως οι Φοίνικες εγκαταστάθεισαν στην νήσον, όπου τα καράβια τους εστάθμευσαν στον λιμένα όπου και Φοινικούς ονόμασαν.

Ακριβώς εδώ ο ιστορικός, ο ερευνητής δεν πρέπει να τον συνπαρασείρη ο οίστρος διότι τότε όχι μονάχα δεν μπορούμεν να γεφυρώσουμε τα χάσματα, αλλά ακολουθώμεν λανθασμένους δρόμους.

Γνωστοί οι Φοίνικες από την αρχαιότητα, Σημίται την καταγωγήν, οι κατοικούντες την χαναάν, κ.τ.τ. αλλά άσχετοι με την ελληνικήν πραγματικότητα, και τούτο μαρτυρείται εκ 2 σημαντικών τεκμιριουμένων γεγονότων

α) την γλώσσαν, που είναι διάφορος της ελληνικής, και

β) οι ονοματοπίες (τοπωνύμια, υδρωνύμια, ορωνύμια, κ.ά.) που η νήσος Κύθηρα, ως και ολόκληρος ο αρχαίος Ελλαδικός κόσμος χαράζει την δική τους γλώσσα και ιστορία.

Ας τονισθή ακόμη πως η ονομασία Φοινί-

κη, Φοινικούς, Φοίνιξ, κ.λ.π. απαντάται διάσπαρτα στην αρχαία Ελλάδα.

Ακόμα δεν μπορούμεν να παραβλέψωμεν τον μύθον (μύθος και ιστορία ήσαν οι δύο δίδιμες αδελφές που δεν μπορεί κανείς να ξεχωρίση την μια από την άλλην) του Φοίνικος, πατήρ της Ευρώπης, αναζητών την αρπαγείσαν θυγατέρα υπό του Διός.

Αλλά και ο εκ Φθίας της θεσσαλίας ήρωας Φοίνιξ συγγενείς του Αχιλλέως έφερεν αυτήν την ονομασία, μαρτυρία πως εν τη διασπορά της Ηπειρωτικής Ελλάδος η ονομασία ήτο γνωστή ανά μεσών των χιλιετηρίδων.

Χάριν λοιπόν της ιστορικής αληθείας αναγόμεθα να είπωμεν ακόμη ολίγα λόγια περί της ονομασίας Φοινικαί Φοίνικες, ονομασία με την αυτήν γλωσσικήν καταγωγήν άσχετα εάν έλαβεν κάποια διάκρισιν, έχει όμως την αυτήν, ρίζαν, όπως το Βοιωτικόν ορωνύμιον Φοινίκιον, ουχί μακράν των Κωπών, αλλά και η νήσος Ίος έφερεν την ονομασία Φοινίκη, αλλά και η εν χανονία της Ηπείρου αρχαιότατη πόλις ελέγετο Φοινίκη. Επομένως πάσαν συνταύτησιν πέφτει στο κενό και παραχαράσει την ιστορικήν αλήθειαν.

Είναι η αλήθεια πως οι Φοίνικες ως λαός ναυτικός περιέπλευσαν τα παράλια της Μεσογείου με σκοπόν την πειρατίαν, ποτέ όμως δεν ημπόρεσεν να εγκατασταθεί μονίμως, και είχαν την ίδιαν τύχην των άλλων λαών που στον Ελλαδικό χώρο που παρέμειναν ευκαιριακής αλλά και ακόμη οι Φοίνικες έκαναν την εδώ παρουσία τους ουχί πέραν της 2ας προ Χριστού χιλιετηρίδος, ενώ οι νήσος Κύθηρα, και ολόκληρος ο χώρος της Πελοποννήσου απηκοίσθη υπό Βοιωτών και Ευβοί-

ων πέραν της 4ης προ Χριστού χιλιετηρίδος.

Ομοίως και κατά την περίοδο του χριστιανισμού η νήσος δεν αποτέλεσεν εξαίρεση των άλλων ελληνικών χώρων, όχι μονάχα της νοτίου Ελλάδος, αλλά και πέραν αυτής.

Τα Βυζαντινά Μοναστήρια, και οι Ιεροί Ναοί των Κυθήρων καταμαρτυρούν την συνέχεια των προγενεστέρων καιρών.

Όπως ξαναγράψαμε στο ανά χείρας περιοδικόν οι Κυθήριοι ακολούθησαν τις τύχες των άλλων ελληνικών πόλεων, ιδίως δε των Πελοποννησίων εμφανιζόμενοι αν τους αναζητήσωμεν στα παράλια της Κύπρου, εκεί αναθρίκομεν την αρχαία πολέχη Αιγιαλούσα (Αίγυλα) ομώνυμος της νήσου Κυθήρων, άσχετα αν υπέσται την διάκρισιν, ή διαχωρισμόν (ουχί όμως την παραφθοράν).

Ας σημειωθή πως οι Κυθήριοι ακολούθησαν τους Πελοποννησίους στις πέραν αυτών μετακινήσεις (αποικίσθη) προς τον χώρον της Κύπρου, αλλά και αλλαχού.

Ακόμη προγενέστερα αυτών των Κυθηρίων συγγενικά φύλα (αδελφικάς - θυγατρικάς) μετακινήθισαν στις κατάντικρυ μισιατικές ακτές της Λυδίας, κυριαρχούντες της Χερσονήσου των ερυθρών (έναντι της Χίου) και εκεί ίδρυσαν τις πόλεις Ερυθραί, Αιραί, Γλαυκία, κ.ά.

Θεωρώ δε απαραίτητον να πληρωφορηθούν οι αναγνώστες πως οι Κυθήριοι που ήσαν παραθυγατρικά φύλα των Αινιάκων, είχαν συγγενεικούς δεσμούς με εκείνους τους απογόνους - αποίκους όπου διασπαρθείσαν σταδιακώς.

Ίσως αναρωτεθή ο αναγνώστης δια πιαούς λόγους δεν απαντώμεν πολλά ομώνυμα τοπωνύμια, υδρωνύμια, κ.λ.π. εις τα 2 αυτά νησιά των Κυθήρων απαντώμεν λόγω του περιορισμένου γεωγραφικού χώρου δεν εδώθεισαν και πολλά ονόματα, όπως και στον αποικισμόν αυτών των Κυθηρίων που ναι μεν ίδρισαν ως λαός ναυτικός οικισμούς και πολίχνες σε θαλάσσια άκρα, αλλά στην συνέχεια πληθυσμιακά άλλα φύλα αδελφικά εγκαταστάθεισαν στους ίδιους χώρους όπου και άλλαξαν τις πρώτες ονομασίες, δίδοντας ονόματα των δικών των εστιών.

Νομίζω μία επιτόπια έρευνα στην νήσον Κύθηρα, ιδίως να δούμε τις αμυντικές οχυρώσεις και διάφορα άλλα ιστορικά ενδιαφέροντα, πιθανότατα να οδηγηθώμεν σε άγνωστες ιστορικές πτυχές, και γραφούν ιστορικά άγνωστα ιστορικά γεγονότα που σήμερα δεν ημπορεί να τολμίση ο ερευνητής να γράψη.

Ας σημειωθή ακόμη οι διάφοροι κατακτητές στους μεταγενεστέρους χρόνους όχι μονάχα στις 2 αυτές νήσους, αλλά σε ολόκληρο τον ελλαδικό χώρον υπέβαλαν στανικώς τους Έλληνες να ομιλούν την δική τους γλώσσα στα τοπωνύμια, υδρωνύμια, ορωνύμια που αυτοί οι κατακτητές έδωσαν.

Δυστυχώς σημάδια τέτοια άφισαν οι ονομασίες: Βίγλες Καραβάς, Ταθρόβον, Αμούτσι, κ.ά.

Αναφαίνονται όμως τα πανάρχαια ονόματα των νήσων Κυθήρων, ονόματα που δεν μπόρεσαν οι όγκοι την αιώνιαν να σκεπάσουν, όπως αι ονομασΐαι Λυκοδήμου (ομώνυμος ονομασΐα απαντάται εν Πελοποννήσω, όρος της Μεσσηνίας, αλλά και ουχί άσχετως η ονομασΐα με εκείνην του Βασιλέως των Δολόπων εν νήσον Δολοπίαν (Σκύρον) Λυκομήδην συγγενών του Αχιλλέως κ.τ.τ.

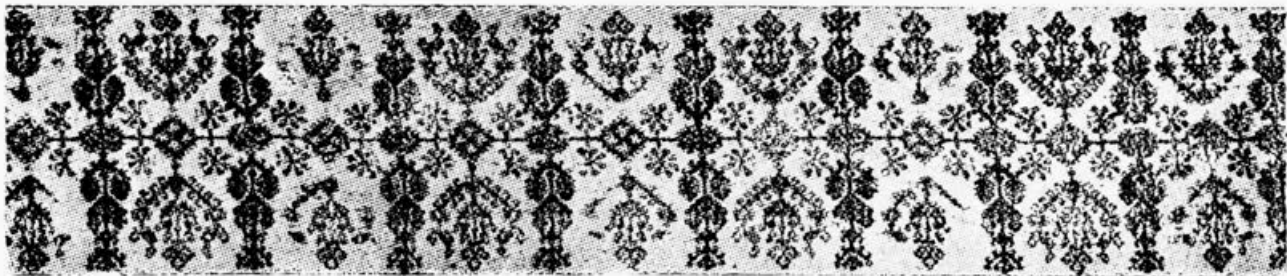
Αι ονομασΐαι αύται έχουν γλωσσικήν Πελασγικήν καταγωγήν, και ανήκουν στις πρώτες λαλουμένες των αυτοχθόνων ελληνων.

Ομοίως και η Κρήνη «Οχέλων» η Πολίχνη Σκάνδεια, κ.λ.π.

Ας σημειωθή αι πόλεις Κύθηρα - Αντικύθηρα διεδραμάτισαν σημαντικόν ρόλον εις τους μεταξύ των πολιτισμών Μυκηναϊκού και Μινωϊκού που ίσως μία άλλη φορά αναφερθώμεν.

Δέον να σημειωθή οι Φράγκοι επέφεραν την μεγαλυτέραν συμφοράν στην νήσον, προσπαθώντας ν' αφήσουν ότι υπήρχεν κατά τους αρχαίους χρόνους.

Ευτυχώς παλαιότεροι ερευνητές, ως και αρχαίοι ιστορικοί μας μετέδωσαν την ιστορία αυτήν των 2 μικρών, αλλά σημαντικών νήσων.

ΣΤΙΧΟΙ ΣΤΟΝ ΑΤΛΑΝΤΙΚΟ

— Βαγγέλη κοιμάσαι! Έλα στη ρότα σου, ρολάρισε σαν ρέφουλας η φωνή του καπετάνιου μέσα απ' τον φωναγωγό.

Ο υσταγμένος τιμονιέρης ταραχτήκε μέσα στη νάρκη του.

— Στη ρότα κρατώ καπτάν Γιώργη, αποκρίθηκε μέσα από το μπρούτζινο χωνί.

— Κράτα γραμμή στα 230. Είπαμε τραβέρσο πάνω στον καιρό ξαναμίλησε η γέφυρα.

Ο Βαγγέλης ο Συριανός έτριψε τα μάτια του για να διώξει τη ψύστα που του 'φερνε το μπότη. Έφερε λίγο δεξιά το τιμόνι για νάρθη ο μπούσουλας στα 230, και θάλθηκε να κοιτάζει έξω απ' το φινιστρίνι της τιμονιέρας. Η θάλασσα κόχλαζε πέρα απ' το καμπούνι του θαποριού. Είχαμε πέσει σε διαολόκαιρο πάλι. Ο γραιγολεβάντες έκανε την θάλασσα ν' αχνίζει κι' ο μολυβένιος ουρανός πλάκωνε καταθλιπτικά τον κόλπο του Μπέϊ - Μπίσκυ.

Το μάτι του τιμονιέρη δεν έκοθε πάρα πάνω από μισό μίλι.

Ο Γεράσιμος, ο καμαρώτος πέρασε με τον δίσκο του μέσα από την τιμονιέρα. Πήγαινε καφέδες στην κόντρα γέφυρα.

— Άσε μου ένα καφέ ρε Κεφαλωνίτη, του φώναξε ο Βαγγέλης.

— Είναι για τους από πάνω Συριανό μου λουκουμάκι, τ' αποκρίθηκε χαμογελώντας με σημασία ο Γεράσιμος.

— Άσε μου ρε ένα καφέ που να σε πάρει ο διάολος, δεν βλέπεις που κουτουλάω πάνω στον μπούσουλα... Αλλά ο καμαρώτος αδιάφορα ανέβηκε την σκαλίτσα και πήγε απάνω κι' έμεινε ο Βαγγέλης ο Συριανός κάτω να θλαστημάει όλο το σόϊ του καμαρώτου!

Ταξιδεύαμε δύο μερόνυχτα τώρα τραβέρσο πάνω στον καιρό και το θαπόρι δεν έκοθε ούτε τρία μίλια την ώρα. Είμαστε φορτωμένοι σταφίδα και πηγαίναμε στο Κάρντιφ να ξεφορτώσουμε.

Άμα τέλειωσα την επισκευή του εξαεριστήρα, έριξα τα εργαλεία μου στο θαλιτσάκι και βγήκα από την τιμονιέρα, αφήνοντας τον Βαγγέλη τον Συριανό να θλαστημάει. Θα

το κρατούσε κάμποση ώρα μέχρι να ξεθυμάνει. Είτανε το χούϊ του!

Σαν βγήκα στο κατάστρωμα, μ' άρπαξε ο αγέρας να με σηκώσει! Προχωρούσα μ' ανοιχτά τα σκέλια κι' αρπαζόμουνα απ' ότι έβρισκα μπρός μου, απ' τα μπουντέλια, τα συρματόσχοινα, τα κάγκελα και τα ρέλια. Το καράβι χόρευε σαν τον μεθυσμένο Βεληγκέκα! Σκαμπανέβαζε και μποτζάριζε κι' όλας, μια και τον καιρό τον είχαμε πιότερο στην αριστερή την μάσκα.

Ο λοστρόμος φώναζε τους ναύτες του να σιγουράρουνε τα βίντζια, αλλά κανένας δεν ξεμυτούσε στο κατάστρωμα. Είχαμε κιοτέψει από την θάλασσα.

Τα κύματα — μπλάθα θεόρατα θουνά — κουτουλούσανε με λύσσα τις μάσκες της πλώρης. Οι θάλασσες λούζανε το θαπόρι, σαρώνανε τα καταστρώματα και φεύγανε από τα μπούνια!

Σαν έφτασα στον ασύρματο, έσπρωξα με τον ώμο μου την μικρή πορτίτσα και χώθηκα μέσα. Ο Στέλιος ο μαρκονιστής καθότανε ατάραχος μέσα και στιχουργούσε!

— Βρε διάολε, του είπα, κοντεύω να θγάλω τ' άντερά μου και συ γράφεις στιχάκια. Χαμογέλασε όπως πάντα του.

— Κάτσε να σου διαβάσω, μούπε καλωσυνάτα.

— Τι να μου διαβάσεις, που να σου διαβάσει ο παπάς στ' αυτί... τα ξέρω, τα ξέρω... Πάλι γιαυτήν θα γράφεις. Έχω δουλειά... θα φύγω... κι' έκανα ν' ανοίξω την πόρτα.

— Κάτσε βρε πανάθεμά σε... έχω 'κονομήσει καφέ και ζάχαρη... κάτσε να πιούμε ένα καφέ... Στάθηκα μια στιγμή δίδουλος... Στο τέλος με ντουμπάρισε, γύρισα πίσω.

Άνοιξε το ντουλαπάκι του, κι' έβγαλε από μέσα καφέ και ζάχαρη. Ετοίμασε στο καμινέτο δυο καφέδες.

Έξω ο αγέρας ούρλιαζε στα συρματόσχοινα. Το θαπόρι έτρεμε σύγκορμο απ' τα ρυθμικά χτυπήματα που κάνανε ανεβοκατεβαίνοντας τα ποδάρια της μηχανής κι' απ' τα κύματα που σπούσανε πάνω του.

Το καμπανάκι της σκάντζας, παράδερνε

κι' αυτό στον αγέρα και θαρούσε άσκοπα και θρηνητικά μέσα στο κολασμένο το πέλαγος.

—Κάτω απ' αυτές τις συνθήκες, πώς να μη θυμηθής και να μη γράφεις, είπε ο Στέλιος και μου πασάρισε τον καφέ.

—Καλά κι' αφού δεν γίνεται πια να σε νοιώσει, τι νόημα έχει να της γράφεις.

—Δεν μπορώ να κάνω αλλιώς. Κάθε φορά που μας λαχαίνει τέτοια φουρτούνα την βλέπω να θγαίνει ολοζώντανη μέσα από τη θάλασσα, με τα μαλιά της να στάζουν αφρούς και τα μάτια της να με κοιτάζουν τρυφερά, ερωτικά όπως τότε! Είταν μια παλιά ιστορία... Μου την είχε εκμυστηρευτεί πολλές φορές.. Την είχα μάθει απ' έξω...

Ο Στέλιος είτανε τότε ναύτης. Ήπερτούσε την θητεία του σαν ασυρματιστής σ' ένα αντιτορπιλικό κι' είτανε φερμένος στο νησί με την άδειά του.

Ψηλός, γεροδεμένος, ψημένος απ' τον ήλιο και την αριμύρα της θάλασσας, είταν ένα όμορφο συμπαθητικό παλληκάρι.

Για να πάει απ' το λιμάνι στο σπίτι του έπρεπε να περάσει αναγκαστικά μπρος απ' το σπίτι του Μπάρμπα Γιάννη, που είτανε το τελευταίο αριστερά στα έμπα του λιμανιού. Ήκείνη την ημέρα καθώς προσπενούσε, έρριξε μια ματιά στην μικρή αυλίτσα. Κάτω απ' την κληματαριά καθότανε σ' ένα σκαμνάκι η κόρη του Μπάρμπα Γιάννη, η Ρηνιώ και δόλωνε ένα παραγάδι. Είτανε ολομόναχη. Ο μπάρμπα Γιάννης είχε βγη στο ψάρεμα. Ο Στέλιος στάθηκε προς στιγμή σαν αποσβολωμένος. Είδε την Ρηνιώ κοντά στο πανέρι και κόντεψε να μη την γνωρίσει. Είχε φύνει απ' το νησί πριν τρία χρόνια. Τότε η Ρηνιώ είταν δώδεκα χρονών παιδούλα και τώρα είχε μπροστά του μια πανώρια κοπέλα, και τι κοπέλα! Ψηλή, θαθεία μελαχροινή, με κατάμαυρα μακριά μαλιά και φιλντισένια μάτια! Μια εφωτική καλλονή που θαροούσε πως είτανε φεωμένη απ' τα παραδεισένια νησιά του Ειρηνικού!

Συνήλθε γρήγορα ο Στέλιος κι' έβαλε χαρούμενη φωνή:

—Βρε Ρηνιώ... Εσύ είσαι! Η Ρηνιώ σήκωσε ξαφνιασμένη το κεφάλι της, σαν είδε το Στέλιο το χαμόγελο φώτισε το μελαχροινό της προσωπάκι και μια σειρά μαρογαριτασένια δόντια στραφτάλισαν μέσα απ' τα χείλη της:

—Εγώ μαθές... Δεν σου γεμίζω το μάτι, τούπε όλο νάζι, και προσηκώθηκε. Χαιρετηθήκανε εγκάρδια, σαν δυο παλιοί φίλοι.

—Θα σουλέγα να περάσεις μέσα να σε τρατάρω, μα λείπει ο μπάρμπα - Γιάννης και θάχουνε να λένε... Τα ξαίρεις δα... τούπε όλο τσαχπινιά!!

—Εκείνο που ξέρω είναι πως φεύγωντας

απ' το νησί σ' άφησα τόσο δα κοριτσάκι και τώρα σε βρίσκω κοτζάμ κοπέλλα και τι κοπέλλα, σωστή νεράιδα, απακρίθηκε ο Στέλιος. Το χαμόγελο της Ρηνιώς χάθηκε σιγά - σιγά απ' το πρόσωπό της. Χαμήλωσε ντροπαλά το κεφάλι και μουρμούρισε σαστισμένη:

—Ε και σύ δα δεν πας πίσω, σ' έφησε κι' εσένα η θάλασσα, και τούριξε στα κλεφτά μια ματιά ψευτογελώντας. Αυτό ήταν η αρχή...

Ο Στέλιος αφού είδε τους δικούς του, κατέθηκε στο λιμάνι κι' αντάμωσε τους φίλους του. Στα παραλιακά καφενεδάκια η ζωή κυλούσε ήσυχα όπως και πριν.

Τα καραφάκια με το ούζο, το ψημένο χταπόδι και τα χαρτιά δίνανε και πέρνανε.

Ο καιρός γλιστρούσε ανέμελα τούτες τις στερνές μέρες του Σεπτέμβρη. Τα καίκια είτανε τα πιο πολλά δεμένα. Λιγοστά ψαροκαΐκα είτανε φευγάτα στο ψάρεμα γιατί τα μελτέμια δεν είχανε καλμάρει ακόμα. Ο Στέλιος καθημερινά περνούσε απ' της Ρηνιώς το σπίτι κι' ένα μεσημέρι της έκλεισε ραντεβού.

Το δειλινό ανταμαθήκανε στ' Αϊ - Γιώργη την αμουδίτσα. Βαδίζανε τώρα αγκαλιασμένοι στην απόμερη ακρογιαλιά κι' ενώ τόσα θέλανε να πούνε οι δυό τους, δεν μπορούσαν να σταυρώσουν ούτε λέξη στην αρχή. Οι καρδιές τους πλαντούσαν από ένα βίαιο και πρωτόγονο ερωτικό ίμερο και τα μάτια τους ρωτούσαν, απαντούσαν, συμφωνούσαν από μόνα τους καθιστώντας κάθε προφορικό διάλογο περιτό. Καθίσανε μπροστά στη μικρή σπηλίτσα, έχοντας αγνάντια τους την θάλασσα. Μια θάλασσα ήμερη και χαδιάρα που κυλιότανε ερωτικά κι' αυτή πάνω στα βότσαλα της ακρογιαλιάς και χαΐδευε τ' αυτιά τους με τα ερωτικά της ψιθυρίσματα. Είχε τη Ρηνιώ γερτή μες την σγκαλιά του κι' ενώ πάλονταν και σπαοτανούσε πάνω του, αυτό το ελαστικό παοαδειςένιο σωματάκι, αυτός έσκυβε και την φιλούσε αξεδίψαστος!

Πέρασαν βουβοί έτσι κάμποση ώρα. Χαΐρονταν την ανάπη τους και τον έρωτά τους. Τέλος ο Στέλιος αποφάνθηκε:

—'Ακουσε Ρηνιώ, θα φύγω για τρεις μήνες ακόμα να τελειώσω την θητεία μου και σαν γυρίσω με το καλό, θαρθώ να σε γυρέψω απ' τον πατέρα σου.

—Θα μετράω τις μέρες που θα λείπεις και θα σε περιμένω καλέ μου. Δεν έχω κανέναν πια στον κόσμο να περιμένω η ορφανή. Τώρα για μένα εσύ είσαι ο κόσμος όλος!

Ο μπάρμπα Γιάννης από τον καιρό που πέθανε η γυναίκα του κι' απόμεινε χήρος πούλησε ότι χτηματάκια είχε κι' αποτραβήχτη-

κε με τη Ρηνιώ στο σπιτάκι του, στην άκρη του λιμανιού. Συνήθιζε να την παίρνει από μικρή στο καϊκάκι του να τον βοηθά στο ψάρεμα και τώρα τελευταία που την έβλεπε ξεπεταγμένη σκέφτονταν περίλυπος πως όπου νάναι θα την χάσει κι' αυτήν και θ' απομείνη σαν την καλαμιά στον κάμπο. Δεν είχε την παραμικρή ιδέα πως η Ρηνιώ είτανε κι' όλες δεμένη με τον Στέλιο.

Από την μεριά του κι' ο Στέλιος έκανε τα δικά του τα σχέδια. Σαν γύριζε απολυμένος στο νησί. Θ' άνοιγε τον παλιό ταρσανά του πατέρα του και θα δούλευε την τέχνη πούχε μάθει από παιδί. Είτανε καλός караβομαργκός και τα χέρια του πιάνανε κι' όσο σκέφτονταν πως θάχει ταίρι του τη Ρηνιώ, η ευτυχία τον πλημυρούσε.

Την άλλη μέρα το πρωί κατέβηκε στ' Αϊ-Σπράτη τ' αυλάκι να ψαρέψει με το καϊκάκι. Είχε βγάλει τρεις - τέσσερις σκόρους κι' ετοιμάζονταν να φύγει γιατί ο καιρός φρεσκάρισε κι' η μπουκαδούρα τον 'μπόδιζε να σταθεί άλλο. Και τότες έγινε το κακό. Μισό μίλι δεξιότερα, πίσω απ' τον κάθο ακούστηκε ένας δυνατός κρότος... κάτι σαν έκρηξη μπόμπας. Ο Στέλιος επειδή δεν έβλεπε την πίσω μεριά του κάθου, παράτησε σύξυλα τα σύνεργά του και σκαρφάλωσε απάνω στον κάθο ν' αγαντέψει. Σαν έφτασε στην κορφή είδε το καϊκάκι του μπάρμπα Γιάννη μπαταρισμένο από τη δεξιά μεριά μέσα στη θάλασσα. Το μελτέμι στο μεταξύ είχε χοντρύνει και τα κύματα βουνά σπούσανε πάνω στα βράχια. Χωρίς να πολυσκεφτεί πέταξε τη φανέλα του κι' έπεσε στη θάλασσα. Κολυμπούσε απεγνωσμένα κι' άπλωνε τα μπράτσα του στα σβέλτα να φτάσει στο καϊκι. Είχε τον καιρό κόντρα και δυσκολευότανε. Όταν πια το κοντοζύγωσε, το είδε να βουλιάζει σούμπιτο. Κοντά του μέσα στα μελανιασμένα νερά κολυμπούσε η Ρηνιώ και πιο πέρα ο μπάρμπα - Γιάννης ενώ γύρω του η θάλασσα κοκκίνιζε απ' το αίμα.

— Στέλιο, του φώναξε η Ρηνιώ, βόηθα τον πατέρα να βγει, τον χτύπησαν οι δυναμίτες, εγώ θα βγω μόνη μου. Τα μάτια της γεμάτα τρόμο και παρακάλιο τον ακολουθούσαν. Ο Στέλιος άρπαξε τον μπάρμπα Γιάννη απ' το γερό χέρι — τ' άλλο κρέμονταν σακατεμένο — κι' άρχισε να τον τραβά προς τα έξω. Η Ρηνιώ τους ακολούθησε. Ο μπάρμπα Γιάννης ανάμεσα στη βογγητά του τούπε:

— Πήγα να ξεκολήσω από το μάτσο ένα μασούρι και σκάσαν όλα μες τα χέρια μου.

Σαν κοντοζύγωσαν έξω του φώναξε πάλι:

— Άσε με μένα, το κορίτσι κοίτα να σώσεις. Ο Στέλιος αλλοπαρμένος άφησε τον μπάρμπα Γιάννη και γύρισε πίσω. Μια την έβλεπε την Ρηνιώ, μια την έχανε. Σε κάποια στιγμή την είδε καθαρά. Τα μαλλιά της στάζανε αφρούς! Τα μάτια της τα φιλντισένια τον κοιτάζανε τρυφερά... ερωτικά... κι' ύστερα γεμάτα αγωνία και τρόμο κλείνανε σιγά - σιγά όλο παράπονο και απορία. Με δυο τρεις — απλωτές την έφτασε και την άρπαξε από την μέση. Είτανε ζεστή. Άρχισε να την τραβά σαν τρελλός προς τα έξω. Έκανε κάμποση ώρα να την βγάλει. Σαν βγήκανε την ξάπλωσε μάνι - μάνι στην αμυδερή αγκαλίτσα. Την γύρισε ανάποδα να της πατήσει τη μέση για να βγάλει την θάλασσα πούχε καταπιεί και τότε είδε την πελώρια μελανιά πούχε στην πλάτη της. Την είχαν χτυπήσει κι' αυτήν οι δυναμίτες. Την ξαναγύρισε ανάσκελα κι' έπεσε πάνω της. Της άνοιξε το στόμα και κόλλησε τα χείλη του πάνω στα δικά της. Τα χείλη αυτά που μόλις χτες το βράδυ τούχαν προσφέρει ανείπωτη ηδονή και ευτυχία! Βάλθηκε να φουσκά με δύναμη μέσα της να φουσκώσει τα πλεμόνια της μ' αγέρα. Την κοιτούσε ολοένα... Σε κάποια στιγμή τα μάτια της τρεμοπαίξανε. Άνοιξε τα ματόφυλλά της και τον κοίταξε κατάματα. Μια αναλαμπή χαράς στεφάνωσε το μελαχροινό πρόσωπό της. Τα χείλη τρεμούλιασαν... κάτι προσπάθησαν να ψιθυρίσουν... Ύστερα τα ματόφυλλα κλείσανε και δεν ματασάλειψαν πια. Ξαναρίχτηκε πάνω της σαν λυσσαμένος. Φουσούσε μέσα της την πνοή του να της δώσει ζωή, αλλά μάταια πια. Αυτό το σφοινηλό, το ελαστικό νεανικό κορμάκι, άρχισε σιγά - σιγά να παγώνει!

Τον μπαρμπα - Γιάννη τον ξέβρασε το κύμα στην ακρογιαλιά. Είχε πεθάνει από ακατάσχετη αιμοραγία. Από εσωτερική αιμοραγία ξεψύχισε κι' η άτυχη Ρηνιώ!

Την άλλη μέρα θάψανε πατέρα και κόρη στο κοιμητήρι του νησιού.

Ο Στέλιος γύρισε στο καράβι του. Σαν απολύθηκε μπαρκάρισε μαρκονιστής στα ποντοπόρα. Γύρισε όλη την υδρόγειο προσπαθώντας να ξεχάσει. Μα πως να ξεχαστεί κάτι τέτοιο! Συχνά της μιλά σα νάναι ζωντανή, άλλοτε της γράφει γράμματα ή στιχάκια που τα ταχυδρομεί ρίχνοντάς τα στο πέλαγος!

Αυτή θα είναι και η μοναδική παραξενιά του.

Γιάννης Πέρρης

ΓΙΑ ΛΙΓΟ

Αβουλα καθόμουν
δίπλα στη γαλάζια έκταση
της ξεχασμένης χώρας των Φοινίκων
Κοίταξα τη Δύση
Δεν άκουγα τίποτα
δε θυμόμουν τίποτα
δεν ήθελα τίποτα,
ζωντανός άγγιζα
την απεραντοσύνη
της μηδενικότητας.

Μα τούτο το αναπάντεχο χατήρι
δεν κράτησε πολύ.
Σπάνια οι μοίρες
κάνουν τέτοια λάθη...
Σε λίγο κόπιασαν σιμά
δυο νιοζευγάρωτοι άνθρωποι
Εκείνος μίλαγε
Εκείνη άκουγε.
Μόλις π' άγγιζανε
δειλά τα σώματά τους.
Τα χέρια τους μέναν ακόμα χωριστά,
τα μάτια τους λαίμαργα
ξεσκίζανε τη σάρκα.
Σε λίγο τα λόγια κόπιασαν
τα χέρια σμίξανε
τα χείλια πλησίασαν πολύ κοντά
θύμησης κι αίσθησης
Ξαναγυρίσαν στη ζωή μου.
Βιάστηκα και φοβήθηκα,
Πήρα τα βήματά μου
κι έφυγα.
Βούλιαξα ξανά στη διπλανή
σκλαβωμένη πολιτεία.
Λεύτερος όμως
για λίγο
είχα ζήσει...

ΓΙΩΡΓΟΣ ΛΕΥΘΕΡΗΣ

Αι Ελληνικαί Αρχαιότητες στο Βρεταννικό Μουσείο

Γράφει ο ΣΠΥΡΟΣ Κ. ΠΕΤΡΟΧΕΙΛΟΣ

Με την σημερινή εξέλιξη του τουρισμού εύκολα θρίσκειται κανείς στο Λονδίνο.

Το ταξίδι με το αεροπλάνο Αθήνα - Λονδίνο σύντομο και ευχάριστο διαρκεί περίπου τρεις ώρες.

Στην Βρεττανική πρωτεύουσα μια πρωταρχική σκέψις του κάθε έλληνα τουρίστα είναι να επισκεφθή τις μετόπες του παρθενώνα καθώς και τις άλλες ελληνικές αρχαιότητες.

Το αρχαίο Ελληνικό Ηνεύμα κυριαρχεί.

Μεγάλαι πινακίδες οδηγούν στο τμήμα της αρχαίας ελληνικής τέχνης που καταλαμβάνει πολλές και μεγάλες αίθουσες του Βρεταννικού Μουσείου.

Το αρχαίο Ελληνικό Πνεύμα κυριαρχεί. λα και ποικίλα.

Αγάλματα διαφόρων απεικονίσεων, άλλα υπερμεγέθη και άλλα μικροτέρων διαστάσεων μέχρις αγαλματίδια. Προτομαί. Κυονες. Κυονόκρανα. Αμφορείς και κύλικες. Σαρκοφάγοι. Πίθοι μικροί και μεγάλοι. Ξύφοι. Δώματα και ασπίδες. Περικνημίδες. Κράνοι. Πανοπλίας. Χρυσοί στέφανοι. Κοσμήματα. Αετώματα ναών. Μετόπαι ναών με πληθώραν παραστάσεων από πομπάς, θυσίας, μάχας πολέμων, μάχας με αμαζόνες με κενταύρους γιγαντομαχίας. Γενικά είναι εκτεθειμένα με καλλιτεχνικό τρόπο πλήθος από αρχαιολογικά ευρήματα.

Τα εκθέματα προέρχονται από όλα τα μέρη της αρχαίας Ελλάδας, Αθήναι, Κόρινθος, Θεσσαλονίκη, Χαιρώνια, Κυκλάδες, Κύπρος, Πέργαμος, Λυκία, Κνωσός, Μυκήναι κ.λπ.

Σε ξεχωριστό τμήμα αιθουσών βρίσκονται τα δεινοπαθημένα μάρμαρα της Ακροπόλεως τα λεγόμενα Ελγίνεια μάρμαρα που αποτελούν τον μέγιστον και άριστον θησαυρόν του Βρεταννικού Μουσείου.

Το 1800 ο Πρέσβυς της Αγγλίας στην Κωνσταντινούπολη Έλγιν κατώρθωσε και πήρε άδεια του τουρκικού κράτους και αφήρησε από τα μνημεία της Ακροπόλεως—Παρθενών, ναός Απτέρου Νίκη, Προπύλαια—ότι καλύτερον υπήρχε σ' αυτά από τους αρχαιολογικούς τους θησαυρούς. Οι θησαυροί αυτοί έχουν καταμετρηθή, ήσαν 253 μεγάλα τεμάχια και απειρία άλλων μικρών καλλιτεχνικών αντικειμένων, αυτά μαζί και με άλλες αρχαιότητες από διάφορα άλλα μέρη της Ελλάδας εστάλησαν κατά καιρούς στην Αγγλία.

Το 1802 ένα μεγάλο μέρος των αρχαίων αριστουργημάτων εφορτώθησαν στο ιδιόκτητο πλοίο του Έλγιν στο «Μαίντωρ».

Το πλοίο κατά τον πλου του συνήντησε στην θάλασσα των Κυθήρων θυελώδεις ανέμους και εξώκειλε στους βράχους της νήσου Κύθηρα και εβυθίσθη κοντά στον όρμο του Αυλέμωννα. Εκεί στο βυθό της θάλασσας παμένειναι μέχρι το 1805 τα ανεκτίμητα αυτά μνημεία της αρχαίας Ελληνικής Τέχνης, τελικά διεσώθησαν ύστερα από σκληρούς και επίμονους αγώνας Καλυμνίων δυτών οι οποίοι ανέλαβαν και τα ανέλκυσαν. Άλλη μεγάλη αποστολή έγινε το 1812. Η όλη επιχείρησις για την φυγάδευση των αρχαιοτήτων μας από την αποξήλωση τους μέχρι το 1816 που ετέθησαν κάτω από την προστασία του Βρεταννικού Μουσείου κράτησε περισσότερον από 16 χρόνια, σ' αυτό το διάστημα αι φθοραί και αι ζημιαί που έπαθαν από τις πολλαπλές μετακινήσεις και την εγκατάλειψή τους σε υγρά κλίματα και ακατάλληλους χώρους είναι όχι και λίγαι.

Από τις 92 μετόπες του Παρθενώνα αι 55 βρίσκονται στο Λονδίνο, αι περισσότεραι από αυτές έχουν πάθει τόσον μεγάλη ζημιά που

θλέπει κανείς μόνον ρημαγμένα αντικείμενα, τα τσακίσματα των μαρμάρων πάμπολλα, τα πρόσωπα των παραστάσεων σχεδόν κατεστραμένα και τα πάντα ακροτηριασμένα.

Από τις 8 μετόπες της μάχης των Κενταύρων με τους Λαπήθας μόνον οι κορμοί έχουν μείνει και αυτοί λίγο πολύ πληγωμένοι, σε όμοια κατάσταση είναι και τ' άλλα αγάλματα του Παρθενώνα και παρ' όλην την φθορά που έχουν πάθει λάμπουν από χάρη και ακτινοβούν στα πέρατα του Κόσμου το φως της τέχνης των και της ομορφιάς των καθώς και τον πολιτισμό της εποχής των.

Το βαθύ ανάγλυφό τους εντυπωσιάζει.

Μέσα σε μια γυάλινη προθήκη είναι μια Μακέττα της Ακροπόλεως όπως ήταν το 1899 και φυσικά όπως είναι και σήμερα και αυτή προσδίδει περισσότερη χάρη στην προβολή και την μελέτη των αρχαιοτήτων μας.

Σε ξεχωριστή αίθουσα βρίσκεται και η Καρυάτις του Ερεχθείου αρπαγήσα και αυτή από τον Έλγιν, είναι ακεραία με ελάχιστους τραυματισμούς.

Αι μετόπαι από τον ναόν της Αρτέμιδος της Εφέσου, πάρα πολλάί και αυτές, με ωραιότητας παραστάσεις από αμαζονομαχίας βρίσκονται σε πολύ καλή κατάσταση, ως γνωστόν ο ναός αυτός είναι ένα από τα επτά θαύματα της τέχνης του αρχαίου κόσμου, η δε Έφεσος υπήρξε τόπος στον οποίον έζησαν αι αμαζόνες.

Σε μια ευρύχωρη αίθουσα είναι τοποθετημένοι πολλάί αρχαίαι ελληνικάί πλάκες με επιγραφάς. Αι πλάκες αυτές ξεχωρίζονται σε δύο κατηγορίες σε επιτύμβιες και σε αναμνηστικές.

Αι επιτύμβιες φέρουν το επίγραμμα «Α-ΓΑΘΗ ΤΥΧΗ» και στην συνέχεια τα ονόματα των πολεμιστών που σκοτώθηκαν σε μάχες της Πατρίδας των. Αι αναμνηστικές φέρουν γραφή με αποφάσεις των συνελεύσεων του

Δήμου των. Η γραφή τους σε όλες είναι πολύ φθαρμένη από το χρόνο και πολύ δύσκολα διαβάζονται.

Μία πλαξ από την Κάλυμνο που χρονολογείται τον 4ον π.Χ. αιώνα φέρει 3 επιγράμματα.

1ον ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ

ΕΔΟΞΕΤΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΙ ΚΑΛΥ
ΜΝΙΩΝΜΗΝΟΣ ΑΡΤΑΜΥΤΙΟΥ ΕΠΑ
ΡΙΣΤΟΛΑΙΔΑ ΠΑΡΜΕΝΙΟΣ ΚΟΝΤΟΥ
ΛΕΞΙΔΙΚΟΥ Η ΜΕΝΕΥΕΡΓΕΤΑΝ ΚΑΙ
ΠΡΟΞΕΝΟΝ ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ ΚΑΙ ΑΥΤΟΝ
ΚΑΙ ΞΕΝΟΣ ΑΕΙ ΚΑΙ Η ΜΕΝΑΥΤΟΣ ΕΤ
ΤΗΣ Ι ΝΕΙ ΚΑΛΥΜΝΑΙ ΚΑΙ ΑΤΕΛΕΙΑΝ
ΤΩΝ ΕΞΑΓΟΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΕΣΑΓΟΜΕΝΩΝ
ΚΑΙ ΕΜΠΟΛΕΜΩΝ ΚΑΙ ΕΝΙΡΑΝΑΙ.

ΘΕΟΣ

Παρόμοιου τύπου σε δωρική γραφή είναι και τ' άλλα 2 επιγράμματα. Η επεξήγησις των 3 επιγραμμάτων είναι, πως η Διοίκησις της Καλύμνου διορίζει ξένους ως προξένους σε προξενικά γραφεία στο εξωτερικό με αμνηστία από τοπικούς φόρους καθώς και με άλλα ευεργετήματα.

Σήμερα όλοι οι αρχαίοι μας θησαυροί φυλάσσονται με τον καλλίτερο τεχνικό και επιστημονικό τρόπο ενώ παράλληλα για την χώρα μας το Βρεττανικό Μουσείο είναι μια θαυμάσια τουριστική προβολή προς τις χιλιάδες των επισκεπτών του από όλα τα μέρη του κόσμου που περνούν καθημερινά απ' αυτό για να είδουν και θαυμάσουν τις αρχαιοτήτές μας.

Εμείς όμως προτιμούμε τους αρχαίους μας θησαυρούς να τους είχαμε στον τόπο που γεννήθηκαν και να κοσμούν τα δικά μας μουσεία.

«Ζωή μου σας αγαπώ»

«Κόρη των Αθηνών,
πριν χωριστούμε
Δόσμου, άχ δόσμου
πίσω την καρδιά μου...».

ΠΟΛΛΕΣ γενιές έχουν δακρύσει στο διάβασμα των στίχων της «Κόρης των Αθηνών». Πολλοί ταξιδιώτες, της εποχής του Μπάιρον και άλλοι μεταγενέστεροι, θέλησαν να γνωρίσουν από κοντά την καλλονή που ενέπνευσε τον ποιητή, και αμέτρητες Ελληνίδες έχουν συγκινηθεί αναπολώντας το ερωτευμένο ζευγάρι να πλανιέται στα δρομάκια της σημερινής Πλάκας.

Ποιά, όμως, ήταν η αλήθεια γύρω από την πολυσυζητημένη αυτή σχέση;

Όταν ο λόρδος Μπάιρον έφτασε στην Αθήνα τον Δεκέμβριο του 1809 κατέλυσε στο σπίτι της χήρας του Προκόπη Μακρή, Ταρσίας. Ο Μακρής, υποπρόξενος της Αγγλίας και γιος του Κερκυραίου γιατρού Μηνά Μακρή, είχε πεθάνει το 1799, αφήνοντας χήρα την Ταρσία και τρία ορφανά κορίτσια, την Μαριάννα, την Κατίγκω και την Τερέζα. Χωρίς χρήματα η χήρα με την πεθερά της Μαριάννα, και την κουινιάδα της Θεοδώρα, νοίκιαζαν δωμάτια σε ξένους και οι τρεις κοπέλες, (οι κονσολίνες, όπως τις φώναζαν όλοι στην Αθήνα) κεντούσαν. Η περιγραφή του σπιτιού, από τον φίλο και συνταξιδιώτη του Μπάιρον, Τζων Καμ Χόμπχάους, είναι σύντομη: «δυο υπνοδωμάτια, και ένα καθιστικό. Στην αυλή υπάρχουν πέντε λεμονιές, απ' όπου κόβονται οι καρποί που νοστιμίζουν τα λιτά γεύματά μας».

Η Τερέζα Μακρή την εποχή εκείνη, ήταν δώδεκα χρονών, αλλά κατά την περιγραφή του Χόμπχάους, «εντελώς σχηματισμένη». Μια άλλη περιγραφή του Μπάιρον, αυτή τη

φορά στο έργο του «Δον Ζουάν», μας την παρουσιάζει «μελαχρινή και θερμή σαν Ινδή».

ΠΟΙΕΣ ήταν οι εντυπώσεις του Μπάιρον από τη ρομαντική πρώτη συνάντηση με την Τερέζα; Τον Μάιο του 1810 γράφει στο τέλος μιας επιστολής προς τον φίλο του Χένρυ Ντούρι: «...Παραλίγο να ξεχάσω να σου πω πως πεθαίνω για την αγάπη τριών Ελληνίδων κοριτσιών. Είναι αδελφές κι έμεινα στο σπίτι τους. Οι τρεις αυτές θεότητες λέγονται Τερέζα, Μαριάννα και Κατίγκω, κι όλες τους είναι λιγότερο από δεκαπέντε χρονών».

Δε μοιάζει να ένωσε κεραυνοβόλο έρωτα για τη μικρότερη από τις τρεις κόρες ο Μπάιρον. Τουλάχιστο, όχι στην αρχή. Εξάλλου, όταν έφτασε, αν και μόλις είκοσι τριών χρονών, είχε ένα πλούσιο ερωτικό παρελθόν, και ένα εξίσου ζωντανό παρόν. Εκτός από τον Κόνσταντ Σπεν σερ Σμιθ, μια παντρεμένη γυναίκα, με την οποία είχε έναν σύνδεσμο κατά τη διάρκεια της παραμονής του στη Μάλτα, είχε πάμπολλες περιπέτειες στην Ελλάδα, τόσο με γυναίκες, όσο και με άνδρες. Έβρισκε την ίδια γοητεία και στα δύο φύλα, πράγμα διόλου παράξενο για ένα νεαρό Άγγλο της εποχής εκείνης (και της τωρινής) που είχε περάσει τα περισσότερα χρόνια της παιδικής του ηλικίας και ολόκληρη την εφηβεία του σε οικότροφείο και πανεπιστήμιο περιστοιχισμένος αποκλειστικά από αντιπροσώπους του ανδρικού φύλου.

Σ' ένα γράμμα που έγραψε αργότερα από την Ελλάδα, αναφέρει με συνθηματικές λατινικές λέξεις τις «διακόσιες φορές» που του δόθηκε η ευκαιρία ν' απολαύσει «σεξουαλικές σχέσεις ολοκληρωμένες και ικανοποιη-

τικές». Η πρώτη ήταν στο μοναστήρι της Πε-
ντέλης.

Και στις χήρας Μακρή;

Εκεί η γοητεία του δεν μοιάζει να συγκί-
νησε ιδιαίτερα τα κορίτσια, απ' ό,τι ξέρου-
με τουλάχιστον. Ήταν συνηθισμένες να έ-
χουν ξένους σπίτι τους, αφού αυτός ήταν και
ο μόνος πόρος ζωής τους. Ασφαλώς θασί-
λευε μια ατμόσφαιρα ευθυμίας και ανεμε-
λιάς. Κάθε τόσο στα γράμματα τα δικά του
ή του Χόμπχαους, βλέπουμε ν' αναφέρονται
χοροί, βεγγέρες, μασκαρέματα. Ένα θρά-
δυ, η Μαριάννα φοράει τα ρούχα του Χόμπ-
χάους, άλλοτε πάλι (παραμονή Πρωτοχρο-
νιάς) έρχεται η Τερέζα να προσφέρει στους
ξένους αμυγδαλωτά. Οι δυο νέοι, ο Χόμπ-
χάους και ο Μπάιρον με τους όχι λιγότερο
νέους υπηρέτες τους, παίζουν, γελούν, κυνη-
γιούνται με τις κοπέλες στην αυλή. Τί άλ-
λο; Ο Μπάιρον ήξερε ιταλικά και μάθαινε
ελληνικά. Είχε πάρει κι ένα δάσκαλο. Είναι
πολύ πιθανό ότι θα είχε επιστρέψει και τις
κονσολίνες για να τον βοηθήσουν.

Οι ΝΕΑΡΕΣ Μακρή δεν ήξεραν να γράφουν.
Ούτε αγγλικά μιλούσαν. Ασφαλώς, όμως,
ανάμεσα σε γέλια και ματιές, γεμάτες ση-
μασία, θα ρώτησε ο ποιητής ποια ήταν στα
ελληνικά τα λόγια της αγάπης. Ήξερε, α-
φού το έγραψε, ότι στην Αθήνα τότε έλεγαν
«ζωή μου», ενώ αλλού, το πιο συνηθισμένο
ήταν «ψυχή μου». Έμαθε γρήγορα να λέει
«σ' αγαπώ — άραγε από ποια απ' όλες δα-
σκαλεμένους;

Η προτίμησή του στράφηκε τελικά στην
Τερέζα, στη μικρότερη από τις τρεις αδερ-
φές (έτσι δε γίνεται πάντα και στα δημοτι-
κά τραγούδια μας;). Όχι μόνο γιατί στο
ποίημα την ξεχωρίζει αναμφίβολα, αλλά
γιατί και τα γράμματά του την αναφέρουν
πολύ καθαρά. Σ' ένα γράμμα του στον
Ντρούρι διηγείται πώς στάθηκε κάτω από
το παράθυρο της Τερέζας και θέλησε να την
τιμήσει μ' ένα φιλοφρόνημα πολύ διαδεδο-
μένο τότε στην Ανατολή, χτυπώντας ελα-
φρά το στήθος του μ' ένα στιλέτο. «Εκείνη
παρακολούθησε την εκδήλωσή μου αυτή με
μεγάλη ψυχρότητα, χωρίς να νιώσει την πα-
ραμικρή ευγνωμοσύνη».

Ήταν άραγε εντελώς αδιάφορη η Τερέ-

ζα, η δασκαλεμένη από τη μητέρα να μην
παρασυρθεί; Και τα δύο είναι πιθανά. Ένα
είναι βέβαιο, ότι ο Μπάιρον δε θέλησε να ε-
πωφεληθεί από τη μικρή πίσω από την πλά-
τη της μητέρας της. Την εποχή εκείνη, είχε
αποκτήσει πολύ ξεκαθαρισμένες ιδέες για
την ηθική, κι έγραφε στη μητέρα του, που
του είχε αναγγείλει πως ένας επιστάτης
τους άφησε ένα κορίτσι σε ενδιαφέρουσα
καιάοταση: «Εφόσον είναι της τάξεώς του,
οφείλει να την παντρευτεί. Αν δεν ήταν, βέ-
βαια, μια χρηματική αποζημίωση θα έφτα-
νε!!!».

Ο ίδιος είχε αποδείξει, εξάλλου, ότι αυ-
τές ήταν οι αρχές του, αφού αρκετά χρόνια
πριν είχε αποκτήσει ένα αγόρι με μια υπη-
ρέτρια, στην Αγγλία, και είχε δώσει εντολή
να καταβάλλεται ένα ποσό κάθε χρόνο στη
μητέρα και στο παιδί.

Η Τερέζα, παρόλο ότι δεν ήταν μια απλή
κοπέλα του λαού, δεν μπορούσε να συγκρι-
θεί σε καταγωγή με το λόρδο Μπάιρον, υιό
κι εγγονό λόρδων, απόγονο των Στούαρτ,
μορφωμένο, που μπορούσε να ζητήσει και να
πάρει (όπως έκανε αργότερα) οποιαδήπο-
τε πλούσια κληρονόμο της αριστοκρατίας ή-
θελε. Βέβαια, δεν επιθυμούσε το γάμο, αυ-
τόν καθεαυτό, και όταν τελικά παντρεύτη-
κε, το έκανε για να κλείσει τα στόματα ό-
σων είχαν μάθει τις σχέσεις του με την ετε-
ροθαλή αδελφή του Αυγούστα Λη. Αλλά και
να ήθελε να παντρευτεί, δε θα διάλεγε α-
σφαλώς την Τερέζα, που ήταν πάμπτωχη.

Ξέρουμε ότι οι τρεις αδελφές είχαν για
προίκα εξήντα ρίζες ελιές όλες κι όλες. Αυ-
τός είναι και ο πιθανότερος λόγος που άρ-
γησαν τόσο να παντρευτούν. Ο Μπάιρον πά-
λι ήταν σ' όλη του τη ζωή καταχρεωμένος,
όπως οι περισσότεροι από τους νέους αρι-
στοκρατικής οικογένειας της εποχής του.
Σπούδασε με χρέη, ξεκίνησε το ταξίδι του
με δάνειο από τοκογλύφους και δεν ξεχρεώ-
θηκε, παρά αρκετά χρόνια αργότερα, όταν
αναγκάστηκε να πουλήσει το προγονικό
του σπίτι, το Νιούστεντ Αμπέι.

ΧΩΡΙΣ να θέλει, λοιπόν, να παντρευτεί, ήθε-
λε την Τερέζα. «Μα τα χείλη αυτά, που τό-
σο θέλω να τα δοκιμάσω». Βρήκε, λοιπόν,
τη χήρα Μακρή, και της πρότεινε αυτό που
είχε σκεφτεί ως την ιδεώδη λύση. Το «κεπίν».

Ο Άγγλος περιηγητής Φ. Σ. Ντούγκλας, που βρισκόταν στην Αθήνα το 1811, την ίδια εποχή, δηλαδή, με τον Μπάιρον, γράφει για το έθιμο: «Ένα είδος επιτρεπτού γάμου στον οποίο καταφεύγουν μερικές φορές Τούρκοι και Έλληνες, είναι ο εξής: ο άντρας καταβάλλει ένα ποσό στον πατέρα του κοριτσιού κι εκείνο αποκτά τα δικαιώματα και τα προνόμια της συζύγου. Κι όταν επιθυμεί να τη διώξει, πληρώνει ένα άλλο ποσό, που καθορίζεται από την αρχική συμφωνία. Αυτός ο γάμος ονομάζεται «κεπίν» και συνηθίζεται στην περίπτωση που ο άντρας είναι πλούσιος και το κορίτσι φτωχό».

Φαίνεται, όμως, ότι η Ταρσία Μακρή, στην αρχή τουλάχιστον, αρνήθηκε και ζήτησε να γίνει γάμος κανονικός με παπά και με στεφάνι. Γι' αυτό γράφει και ο Μπάιρον στο φίλο του Χόμπχάουζ. «Η γριά (ήταν τριάντα οκτώ χρονών τότε) η μάνα της Τερέζας είναι αρκετά παλαβή για να φαντάζεται ότι θα παντρευτώ την κόρη της. Υπάρχουν κι άλλες διασκεδάσεις».

Υπήρχαν, όπως είδαμε, όντως άλλες διασκεδάσεις και ο Μπάιρον ξαναρίχτηκε σ' αυτές με ζήλο, ή μάλλον δεν τις είχε σκαματήσει καθόλου. Η Τερέζα διατηρούσε όμως τη γοητεία της που αυξανόταν από το γεγονός ότι ήταν απλησίαστη για τον ποιητή. Γι' αυτό, αν και στο μεταξύ είχαν ψυχρανθεί οι σχέσεις του με την οικογένεια Μακρή και είχε πάει να μείνει αλλού, στο μοναστήρι των Καπουτσίνων, επανήλθε στο αίτημά του, ν' αποκτήσει δηλαδή την Τερέζα μετά από συμφωνία με τη μητέρα της. Έγραφε στον Χόμπχάουζ τον Ιούνιο του 1811, πριν φύγει από την Ελλάδα: «Παραλίγο να πάρω μαζί μου την Τερέζα, αλλά η μάνα ζήτησε 30.000 γρόσια», (η αρχική προσφορά του Μπάιρον ήταν για πολύ λιγότερα χρήματα).

Οι διαπραγματεύσεις, όπως φαίνεται δεν είχαν αίσιο τέλος. Ο Μπάιρον έφυγε για τη Μάλτα όπου μάταια περίμενε τόσους μήνες να τον ξαναδεί η Κόνστανς Σπένσερ Σμιθ κι έπειτα για την Αγγλία. Η Τερέζα έμενε μόνη, χωρίς να μπορεί βέβαια να φαντασθεί ότι από την ώρα εκείνη έμπαινε στην αιωνιότητα.

«Να με σκέφθεσαι, γλυκειά μου, όταν θάσαι μόνη».

Ήταν άραγε λυπημένος, φεύγοντας ο Μπάιρον; Απαρηγόρητος ασφαλώς όχι. Όταν ήταν παιδί ακόμη, το 1804, έγραφε στην αδελφή και μέλλουσα ερωμένη του Αυγούστα: «...η αγάπη, κατά την ταπεινή μου γνώμη, είναι ένα σωρό ανοησίες, ένα συνονθύλευμα από κοπλιμέντα, ρομάντζα και απάτη. Για πάρτη μου, και πενήντα ερωμένες νάχα, θα τις ξεχνούσα όλες σε δεκαπέντε μέρες».

ΝΑ ΕΝΙΩΣΕ άραγε έτσι για την Τερέζα, ή, φεύγοντας, όπως είναι και το πιθανότερο, έχυσε όλη του τη νοσταλγία για τη χώρα που άφησε πίσω του, όλη τη ρομαντικότητα στη ψυχή του με τον κυνισμό και την κοροϊδευτική του διάθεση σ' ένα αξέχαστο ποίημα;

«Η Αθήνα κρατά τη ψυχή και την καρδιά μου
Μπορώ να πάψω εγώ να σ' αγαπώ; Όχι!
Ζωή μου, σας αγαπώ».

Ήταν το τελευταίο μήνυμα του Μπάιρον προς την Τερέζα. Όσπου να γράψει τον τελευταίο στίχο, την είχε σ' αλήθεια ξεχάσει, 'αν υποθεθεί δηλαδή ότι ήταν σ' αλήθεια ερωτευμένος μαζί της. Αλλά δεν έλεγε ψέμματα. Δεν έπαψε ούτε στιγμή ν' αγαπά την Αθήνα, τον έρωτα, και το όνειρο αυτού που θα μπορούσε νάχει γίνει!

Και η Τερέζα;

Η Τερέζα παντρεύτηκε, αλλά πολύ αργότερα, στα τριάντα τρία της χρόνια, κάποιον Άγγλο υπάλληλο του προξενείου. Λεγόταν Μπλάκ. Μαζί του απέκτησε αρκετά παιδιά και μια κόρη, την Καρολίνα. Η τελευταία αυτή διηγήθηκε πολύ αργότερα, το 1909 στον Καμπούρογλου, ότι ο Μπάιρον είχε ζητήσει τη μητέρα της σε γάμο, αλλά του είχαν αρνηθεί, γιατί έπρεπε πρώτα να παντρευτούν οι μεγαλύτερες.

Λίγο ωραιοποιημένη εκδοχή, βέβαια, άμα σκεφτεί κανείς τί είδους γάμο είχε προτείνει ο ποιητής και τους λόγους που πρόβαλε στην τελική άρνησή της η κυρία Ταρσία Μακρή.

Η ίδια η Τερέζα έλεγε κάποτε, μετά από πολλά χρόνια σε κάποιον άλλο ταξιδιώτη,

ότι όταν βρέθηκε στο Μεσολόγγι, όπου κα-
τά περίεργη σύμπτωση πέθανε και ο δικός
της άντρας, ονειρευόταν κάθε βράδυ τον
Μπάιρον, θυμωμένο να την έχει αρπάξει
και να τη σέρνει από τα μαλλιά...

«Μ' αυτά τα ελεύθερα
μαλλιά
Δοσμένα στα χάρδια κάθε
Αιγιοπελαγίτικου ανέμου...».

Εκείνο που δεν είπε στον περιηγητή, εί-
ναι ότι μία μπούκλα απ' αυτά τα μαλλιά εί-
χε ταξιδέψει μαζί με τον Μπάιρον.

Μπορεί να τον είχε ξεχάσει. Ο Πήτερ

Κένελ όμως στη βιογραφία του του Μπάι-
ρον «Τα χρόνια της δόξας» αναφέρει ότι ο
ποιητής φύλαγε στο δωμάτιό του διάφορα
κουτιά με μπούκλες γυναικών. Κάθε κου-
τάκι, πολύ τακτικά, έφερε ένα όνομα και
μια ημερομηνία. Μέσα σ' αυτά, ήταν και το
όνομα της Τερέζας.

Το κουτί βέβαια, δεν υπάρχει πια. Ούτε
και το σπίτι με τις λεμονιές. Μόνο τα γράμ-
ματα, οι αντιφατικές περιγραφές και οι στί-
χοι που ο καθένας μπορεί να ερμηνέψει α-
νάλογα με τις δικές του επιθυμίες.

ΜΑΡΙΑ ΜΑΝΤΑΚΑ - ΤΡΙΦΥΛΛΗ

Τσιριγώτικο

Το σπίτι μου είναι μικρό
μπορεί να σε ζεστάνει
δεν τον φοβάται τον καιρό
ούτε βοριάς το πιάνει

έχει στην πόρτα του γραφή
με κόκκινο μελάνι
ΟΠΟΥ ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΑΣΤΗΘΗ
Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΔΕΝ ΦΤΑΝΕΙ

Ο τόπος μου είναι μικρός
μπορεί να σε χωρέσει
κάθε ξωκκλήσι του αγιασμός
κι ακούς ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ

έχει μια βάρκα στο γιאלό
και στο πανί γραμμένο
ΤΟΥ ΤΣΙΡΙΓΩΤΗ Η ΚΑΡΔΙΑ
ΦΛΟΥΡΙ ΜΑΛΑΜΑΤΕΝΙΟ.

Γιώργος Φατσέας

ΚΑΤΑ ΠΟΥ ΜΑΡΤΥΡΑ Η ΦΛΑΣΚΑ..

Πριν αρκετές δεκαετίες οι καϋμένοι οι παπάδες του Νησιού μας και ιδίως των μικρών χωριών, ήσαν σχεδόν αγράμματοι. Μερικοί μάθαιναν στοιχειωδώς να διαβάζουν συλλαβιστά από άλλους χωριανούς τους που ήξεραν λίγο περισσότερα γράμματα, ούτε σχολεία, ούτε δασκάλους είχαν οι καϋμένοι. Το πρώτο αναγνωστικό τους βιβλίο, όχι μονάχα στους παπάδες μα και στους λαϊκούς, τις περισσότερες φορές ήταν το «Φταήχη» (Οκτώηχος) εκκλησιαστικό βιβλίο που στις πρώτες σελίδες του είχε τυπωμένα το αλφάβητο το Ελληνικό και το Λατινικό, σε κεφαλαία και μικρά γράμματα, τα φωνήεντα και τα σύμφωνα, τις διφθόγγους και άλλους διάφορους συνδυασμούς συλλαβών. Υπάρχουν ακόμη και σήμερα σε παλιές εκκλησίες τέτοια βιβλία.

Έτσι και ο καϋμένος ο παπάς της ιστορίας μας που υπηρετούσε σε ένα μικρό χωριό, με αυτά τα πρωτόγονα και στοιχειώδη εφόδια μόλις και μετά βίας κατάφερνε να διαβάσει τα βιβλία και τα τροπάρια της Εκκλησίας. Τότε ούτε ημερολόγια υπήρχαν, ούτε καζαμίες για να βλέπουν τις διάφορες νιοστές, παρόλα ξεφυλλίζοντας κάθε μέρα τα βιβλία της Εκκλησίας έβλεπαν πότε είναι η άλφα ή θήτα γιορτή.

Όταν λοιπόν κάποια χρονιά πέρασαν τα Χριστούγεννα και λίγος καιρός ακόμη που πλησίαζε να αρχίσει το Τριώδιον και εν συνεχεία η Μεγάλη Τεσσαρακοστή με κατάληξη το Πάσχα, το οποίο όπως είναι γνωστόν είναι εορτή κινητή, ο καϋμένος ο παπάς αγωνιούσε να μάθει πότε θα είναι το Πάσχα.

Έτσι κάποια μέρα πηγαίνοντας στην Χώρα, ερώτησε άλλους παπάδες, ή τον Δεσπότη, πότε θα είναι το Πάσχα δηλαδή σε πόσες μέρες. Του είπαν λοιπόν ότι σε τόσες μέρες θάχουμε Πάσχα, και ο παπάς γυρίζοντας στο χωριό του εσκεπτόταν πώς να κρατήσει λογαριασμό ακριβώς πότε θα είναι το Πάσχα για να κανονίσει και τις εκκλησιαστικές του ακολουθίες. Τελικά θρήκε την εξής λύση. Πήρε ένα φλασκί, τότε τα φλασκιά εχρησιμο-

ποιούντο για αποθήκευση και ρευστών και στερεών, εμέτρησε τόσους «πλαγιομένους» (κουκιά) όσες μέρες εμεσολαβούσαν μέχρι το Πάσχα, τάβαλε στο φλασκί και το κρέμασε στην τάβλα του σπιτιού, που στα παλαιά σπίτια εχρησιμοποιείτο για ράφι και κάθε πρωί έτρωγε από ένα κουκί, σκεπτόμενος, ήσυχος πειά, ότι μόλις τελείωναν τα κουκιά θα ήταν το Πάσχα.

Δυστυχώς όμως τα πράγματα εξελίχθηκαν διαφορετικά. Όσο περνούσαν οι μέρες και ο κόσμος καταλάβαινε ή άκουγε πως πλησίαζει το Πάσχα, όλες οι νοικοκυρές, όπως και σήμερα, καθαρίζουν και τακτοποιούν τα σπίτια για την μεγάλη γιορτή. Έτσι και η παπαδιά του παπά ξεσκονίζοντας θρήκε το φλασκί με τα κουκιά και θυμήθηκε ότι ο παπάς κάθε μέρα έτρωγε και ένα. Ανοιξε λοιπόν το φλασκί και είδε ότι έμεναν λίγα πειά κουκιά στο φλασκί και εσκέφθη.

Του καϋμένου του παπά του αρέσει κάθε πρωί να τρώει ένα κουκί, αλλά βλέπω ότι κοντεύουν να τελειώσουν. Ας τουβάλω λοιπόν μερικά πάλι, και χωρίς να χάσει καιρό ρίχνει μπόλικά κουκιά στο φλασκί και το κρεμνά πάλι στην θέση του. Αυτή η δουλειά φυσικά έγινε εν απουσία του καϋμένου του Παπά, ο οποίος δεν επρόσεξε όταν ξανάνοιξε το φλασκί ότι τα κουκιά είχαν περισσέψει πολύ και ότι σύμφωνα με τους λογαριασμούς του η ημέρα του Πάσχα απομακρυνόταν πολύ.

Έτσι εξακολουθούσε να τρώει ένα κουκί κάθε πρωί περιμένοντας πότε θα τελειώσουν για να γιορτάσουν το Πάσχα.

Όταν λοιπόν οι χωριανοί έχοντας υπ' όψιν από πληροφορίες από άλλους κοντοχωριανούς ότι κοντεύει το Πάσχα, ερωτούσαν τον παπά πότε θα έχουμε Λαμπρή; Ο καϋμένος ο παπάς απαντούσε:

— Παιδιά μου, κατά που μαρτυρά η φλάσκα, ούτε εφέτος θάχουμε Λαμπρή ούτε του χρόνου Πάσχα!

† Θ. Π. Α.

Η ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΩΣ ΑΚΜΑΣΑΣ ΔΡΟΒΙΑΝΗ (ΒΟΡΕΙΟΥ ΗΠΕΙΡΟΥ)

Εις την ύπαιθρον συναντῶμεν γιγαντιαία δένδρα άνευ καρπών καί τινα μικρά μεν, αλλά γέμοντα ευχύμων τοιούτων. Τα πρώτα θεωρούμεν μετ' εκπλήξεως και έχουν αναμφισθητήτως την προσήκουσαν μεγαλοπρέπειαν, αλλά από των δευτέρων προσπίπτει λαιμάργως το βλέμμα μας. Τούτων έχομεν ανάγκην και τα επιποθούμεν.

Τούτ' αυτό δύναται να είπη τις δια τας διαφόρους πόλεις και μικράς κώμας. Υπάρχουν τινές προικισμένοι όλως ιδιαιτέρως, αι οποίαι εις τον τομέα του πνεύματος προσφέρουν πλείστους άνδρας των. Αι συναντήσεις τούτων μας πληρούσι θαυμασμού και αναγκάζουν να τας περιβάλλωμεν μετ' ιδιαιτέρας στοργής. Μία τοιαύτη κώμη είναι και η εν τη επαρχία Δελθίνου της Βορείου Ηπείρου κειμένη Δρόβιανη, την πνευματικήν άνθησιν της οποίας από τα μέσα του 19ου αιώνος και εξής θα εξετάσωμεν.

Κατά τον πόλεμον του 1940 παρέμεινα επί μήνα και πλέον εις την περιοχήν του Δελθίνου θεώμενος από της Κρανιάς, κειμένης επί λόφου, εφ' ης είχομεν καταυλισθή, την χαρίεσαν περιοχήν των πέριξ κάμπων, που διεκόπτετο υπό λόφου από Φοινίκης μέχρι Δελθίνου και του Περιδερίου του αργυρίζοντος ποταμού Μπίστριτσα (Σιμόη), όστις απαντάτο εις απόμακρον τι σημείον μετά του ετέρου ωραίου ποταμού Καλαισιώτου. Εις το βάθος, ως γνωστόν, προς βοράν κλείεται η πεδιάς υπό των Ακροκεραυνίων. Περιήλθον κατ' επανάληψιν το Φοινίκι το Βελθίνον και τα εκείθεν χωρία. Δεν ηδυνήθην εν τούτοις να επισκεφθώ την Δρόβιανην και τούτο με θλίβει, διότι ευρίσκομαι εις αδυναμίαν να την σκιαγραφήσω. Την περιγραφήν της όμως δεν θα ηδυνάμεθα να παρακάμψωμε και δια τούτο θα την ερανισθώ από περικοπήν του

Β. Ζώτου - Μολοσσού: «Η Δρόβιανη κείται εις την δυτικήν κλίσιν της Πολιτσάς, εις κοιλάδα μεταξύ του βουνού Δρυϊάνου του Διθροβουνίου και του όρους κοκκίνου λιθαρίου, 2 ώρας από Μουζίνας, 5 από του Δελθίνου, σχηματίζει δε διαφόρους νάπας (δασώδεις κοιλάδας, φάραγκας) περιεχούσας διάφορα χωριά τερπνά και υγιεινά οίον Μουζίνα, Κρόγκα, Αθαρίτσα, Λουπσάτες, Γιαννιτσάτες, Λεσινίτσα, Κρα κ.λ.π. άτινα θ' αποτελέσωσι ίδιον δήμον εν καιρώ, πρωτεύουσα του οποίου θα είναι αύτη, κώμη 500 οικογενειών ευγενών λευπάνων της Περικλέους πόλεως Φοινίκης, εν κρανή, κοιλάδι, ήτις ουδόλως σημειούται εν τοις χάρταις. Εκ της κοιλάδας πηγάζει ο Σιμόης κάτωθεν του χωρίου Μουζίνας, δέχεται την αρμυράν πηγών της Δρόβιανης και το κεφαλόθρυσον του μύλου της Δρόβιανης και άλλα ποτάμια χυνόμενα εις την Πηλοίδα λίμνην ή Ασκανίαν. Και είναι το πλείστον πλευστός από θαλάσσης και λίμνης μέχρι της γεφύρας του Βιλαχόθου, όπερ οι γεωγράφοι αγνούσι». Η περιγραφή σύντομος ακτινοβολεί και την ενδιαθέτον επιθυμίαν του γράψαντος επί του μέλλοντος του χωρίου του, υπό την Ελληνικήν σκέπην, συνενωμένου, ως συμπαγές μόριον μετά της πατρίδος.

Επειδή όμως η περιγραφή αυτή δεν υπεισέρχεται εις ενδιαφέροντα τινα σημεία, διεξερχόμεθα και των του Μυστακίδου, καταχωρημένων εν τω «Ηπειρωτικώ Ημερολογίω» 1896 του Γιωργ. Γάγαρη, παραλείποντας τα περί εθίμων της: «Δρόβιανη, κωμόπολις με 300 σχεδόν οικογενείας· διαιρείται εις δύο τμήματα δια του λόφου Αγίου Δημητρίου, εφ' ου υπάρχουσι τα εκπαιδευτήρια των αρρένων και θηλέων των δύο τμημάτων, άτινα ονομάζονται το μεν 'Ανω Δρόβιανη, το

δε Κάτω Δρόβιανη. Σχολεία η Δρόβιανη είχαν εξ αρχής, μάλιστα εν τη Κάτω Ηπείρω ανωτέρα των γραμμάτων εστία ην η Ελληνική της Δρόβιανης σχολή, εις ην ήρχοντο από τα μέρη Πωγωνιανής, Δροπόλεως και Λυτζουρίας και ήκουον τα ελληνικά γράμματα και τα εκκλησιαστικά μουσικά —μάλιστα και οι πρόγονοι Χρηστάκη εφένδη Ζωγράφου ενταύθα ήκουσαν τα γράμματα— το παρελθόν έτος ηνώθησαν τα σχολεία εις μίαν Αστικήν κεντρικήν σχολήν. Άλλοτε ήταν διδάσκαλοι και λόγιοι οι Χριστόδουλος Ιερομόναχος, Παπά Ιωάννης Σεραφείμ, Ανανίας ιερομόναχος και Γκύνης, όστις ου μόνον edίδασκεν αλλά και τον ίδιον οίκον εποίησε σχολείον. Έτεροι: Ιερεμίας ιερομόναχος Παπά Ζήσης (1778 - 1785), Χαρίτων Μαργαρίτης ο γραμματεύς Αλή Πασά και θοϊβόνδας δρικκάλων, ο λογιώτατος Κωνσταντίνος Πάνος, όστις ου μόνον τα Ελληνικά γράμματα edίδασκεν αλλά και τα εκκλησιαστικά μουσικά παρέδιδε, τεχνίτης καλός, όστις όταν έψαλλεν εκίνει λίθους και δένδρα. Πλην τούτων απαντώνται και τρεις αρχιερείς Νικηφόρος, Καλλίνικος και Ιωσήφ· ο τελευταίος ούτος εχηρημάτισε μητροπολίτης τω 1714-1722 εις τα μέρη Βουλγαρίας μεταφράσας, ως λέγεται, και το ψαλτήριον Βουλγαριστί. Η Δρόβιανη έχει πολλάς εκκλησίας και τον μεν άνω τμήματος κεντρική είναι η εκκλησία Αγίου Νικολάου, του δε κάτω τμήματος η του Αγίου Αθανασίου. Βουνά έχει προς Δ. το Δρυογονοβούνιον, ούτινος η κορυφή είναι το κόκκινο λιθάρι, προς Ν. τα Ρόγκια, Φορτόπια και Πελεκανιό, προς Α. Δρυϊάνον και Μαραντόραχι. Επί των κορυφών των δύο τμημάτων υπάρχουν τα μοναστήρια Δρυϊάνου και προφήτου Ηλίου. Οι κάτοικοι ομιλούσι την Ελληνικήν γλώσσαν και διατηρούν ήθη και έθιμα αρχαία».

Και ήδη, ας έλθομεν εις τους λογίους της.

Η Έπειρος, ως γνωστόν, είλκυσε πολλούς συγγραφείς εις την μελέτην της ιστορίας της. Τόσον αι επί μέρους επαρχίαι και πόλεις της, όσον και αι μακραί ή σύντομοι χρονικά της περίοδοι εγένοντο θέματα εκτεταμένων μονογραφιών. Ιδέαν περί των ασχοληθέντων λαμ-

βάνει κανείς εκ τας καταρτισθείσας από της εποχής ιδία της εκδόσεως των «Ηπειρωτικών Χρονικών» βιβλιογραφίας, εκ των οποίων εκτενεστάτη είναι η του Μητροπολίτου Κορυτσάς Ευλογίου Κουρίλα. Αι ιστορικά στιγμαί της Ηπείρου λίαν έντονοι δεν θα παύσουν να παρέχουν την έλξιν των και το ενδιαφέρον εις τους φιλόστορας, οίτινες εργάζονται δια την συγκέντρωσιν, αναδίφησιν και συσχετίσιν των αρχείων διαφόρων κέντρων. Εάν όμως οι σύγχρονοι ιστορικοί έχουν αποθή επιστημονικοί διότι και τα μέσα και ο ρεαλισμός της εποχής το επέβαλον, οι παλαιότεροι ομοιάσχοι των, προκειμένου περί τοπικών μελετητών, εστηρίζοντο επί του ερασιτεχνισμού των καθιστάμενοι απλοί συλλέκται ύλης δια να προλάβουν την φθοράν της. Ο Ερευνητής πλειστάκις ψηλαφών εις το σκότος συλλαμβάνει αντικείμενα δι' άτινα, ευθύς ως ερωτηθή δεν είναι εις θέσιν να προσδιορίση τι. Οφείλει να τα εξαγάγη εις το φως και αφού τα αποκαθάρη ώστε ν' αντιληφθή το μέγεθός των, αποφανθή τελικώς. Δια τούτο και οι ιστορικοί δια τους οποίους θα ομιλήσωμεν, είναι συμπαθείς εις ημάς. Τους θεωρούμεν επιμελείς και αγνούς, προσηλωμένους προς την ιστορικήν αλήθειαν, ασχολουμένους με αυταπάρνησιν εις το έργον των. Οι νεώτεροι εκφράζονται ενίοτε συγκαταθεατικώς δια τούτους. «Η εργασία των υπήρξεν ασυστηματοποίητος, ... δεν αναφέρουν από πού τα ήντλησαν, ...τοποθετούν αυθαιρέτως τοποθεσίας, ...κ.ά.» αλλ, έχει εν προκειμένω διαπιστωθή, ότι με την μελέτην της ιστορίας ασχολούνται οι έχοντες αφ' ενός παρόρμησιν προς την έρευναν, ήτοι δόσιν ταλέντου και αφ' ετέρου, δια να γραφή ιστορία απαιτείται η ύπαρξις και ετέρου σκέλους, του περιβάλλοντος (βιβλοθήκαι, χρόνος παραμονής μελετητού επί τόπων κλπ.). Ο ερευνητής ανά πάσαν στιγμήν πρέπει να προστρέχη εις τα βιβλία δια να γνωρίζει τον δείκτην της μελέτης, δια να πλουτίση τας γνώσεις του, καθορίση ή και εντοπίση την έκτασιν του θέματός του, έχει τ. έ. την μανίαν του αδηφάγου πυρός και κατέχεται υπό του πάθους να διεξέλθη όσο το δυνατόν πλείοτε. ρα.

Και εις την χορείαν των ιστορικών, που έ-
παρουσίασεν η Δρόβιανη, θα ηδύνατο τις να
την είπη Σχολήν, εάν δεν ενετάσσετο εις την
καθόλου Ηπειρωτικήν δεν συνέτρεχον αι α-
νωτέρω προϋποθέσεις. Ο εκ των μελετητών
Νικ. Γ. Μυστακίδης, ήτο εκ των αυθορμητι-
στών, οι οποίοι έσπευσαν εκ του στόματος
του λαού να δράξουν τας παραδόσεις και τας
επεξεργασθούν, αλλ' οίτινες αβοήθητοι περι-
πλανήθησαν εις λαθυρινθώδεις διαδρόμους
με αποκεκρυμμένην την έξοδον. Φυσικά ο χω-
ρισμός των δεν ήτο κρυστάλλινος. Αι πλεί-
στοι δε περί τούτου μνείαι των συγχρόνων
του έχουν τι το δύσπιστον προς τας μαρτυρί-
ας του. Αλλ' ημείς ας τον δικαιολογήσωμεν.
Ο συλλέκτης τοπικού υλικού εμφανίζεται ως
να ευρέθη προ περιφραγμένου κήπου κατα-
μέστου υπό ρόδων, άτινα άθικτα θα εμαραί-
νοντο επί του στελέχους των, χωρίς ουδείς
να τα ίδη, ενώ ούτος, δρέψας ταύτα, τα μετέ-
φερεν εις τας προθήκας και ούτω, οι πάντες
τα εχάρησαν.

Εμετρίασα το φως των δια να τους ατενί-
σωμεν ηρεμώτερα. Και επί των μεγάλων σχε-
τικώς ερευνητών παρετηρήθησαν σφάλματα.
Ο Αθηναγόρας Παραμυθίας εις την μελέτην
του «Περί εκκλησίας των Ιωαννίνων» γράφει
λ.χ. δια τον Αραβαντινόν τον και μεγαλύτε-
ρον των ιστορικών της Ηπείρου, συμπεριλαμ-
βάνων και τον Μυστακίδην τα εξής: «...Και
όμως ταύτα πάντα, τα υπό Αραβαντινού και
Μυστακίδου λεγόμενα είναι ασύστατα και α-
νιστόρητα αταλειπωρήτως όλω, γραφέντα.
Θα ήτο έργον μακρόν και ανιαρόν να αναιρέ-
σωμεν μίαν προς μίαν πάσας τας ανακριθεί-
ας ταύτας, αλλ' είναι ανάγκη όπως άπαξ δια
παντός καταστήσωμεν πλέον αυτά άχρηστα,
ίνα μη παραπλανώσι τους θέλοντας να μελε-
τήσωσι την Ηπειρωτικήν ιστορίαν», αλλά πα-
ραμεριζομένων των αθλεσιών και σφαλμά-
των εναπομένει εκ του έργου, το θετικόν τού-
του κέρδος, ήτοι ο όγκος της εργασίας, αι γέ-
μουσαι λεπτομερειών σελίδας και το κορύφω-
μα της επιμονής των να φέρουν εις πέρας το
θέμα, το αληθές χαλκέντερον τούτων.

Ενδιέτριψαν εις ένα απολογητικόν των
«ησδόνων ιστοριοδιφών» όσων αποφεύγεται

η μνεία του ονόματός των από τους διαθέ-
τοντας εμπεδωμένων φήμην ή επίσημόν τι α-
ξίωμα, τον οποίον δεν θεωρώ στείρον, διό-
τι είναι αναλοίωτα, ως εδέχθην τα μέτρα
της εποχής και του τόπου που εξεπόνησαν
τας συγγραφάς.

Ο Βασίλειος Δημ. Ζώτος, Μολοσσός, εκ
των προλόγων των βιβλίων του, όπου κατά
συνήθειαν διοχέτευον οι συγγραφείς πολλά
των βιογραφικών στοιχείων των, των φωτο-
γραφιών, της έξεως του να θέτει τίτλους υ-
πό το όνομά του, εμφανίζεται εις ημάς προ-
καλών την δυσπιστίαν επί της αρτίας υπο-
στάσεως του έργου του. Αι εργασίαι του του
είχον προσδώσει την ικανοποίησιν, ότι εκτι-
μήθησαν υπό του Βασιλέως Γεωργίου, όστις
τας διεξήλθε, αλλά και την πικρίαν διότι
συγγραφείς, ως ο Βασιάδης κ.ά. δεν τας ε-
πήνουν, η δε Κυθέρνησις ουδόλως τον είχε
συνδράμει. Ο Ζώτος εγγενήθη εις την Δρό-
βιανην το 1837. Καθώς μας πληροφορεί εις
κεφάλαιον βιβλίου του «Η Δρόβιανη τροφός
του Ιερού αγώνος 1821 - 31», δώδεκα των ε-
μπόρων της, μεταξύ των οποίων συμπερι-
ελαμβάνετο και ο πάππος του, μετά του υι-
ού του Ζήσου, ηγόραζαν τυφέκια, γιαταγά-
νια, πιστόλια από το Πρεσδρένιον, που δι'
ευτόλμων συγχωριανών των, οι οποίοι είχαν
ενοικιάσει αποθήκας εις Βεράτιον, Δέλθινον,
και τας λιμένας Αγίων Σαράντα και Βου-
θρωτόν τα απέστελον δια πλοίων εις τους
μαχομένους Πελοποννησίους. Οι έμποροι ού-
τοι κατέβαλον ενίοτε και λύτρα δια την α-
πελευθέρωσιν Ελλήνων αιχμαλώτων δια
σχετικήν δ' υπόθεσιν είχαν ενοχοποιηθή ο Ζή-
σος Ζώτος φυλακισθείς επί εξάμηνον υπό των
Τούρκων, την απελευθέρωσιν του επέτυχε ο
πατήρ του συγγραφέως Δημήτριος, όστις ε-
τύγχανε αρχιγραμματεύς της σατραπείας.
Εις τον τελευταίον δε οφείλετο ίσως και το
γεγονός, ότι ο Πρεσδρενλής Ρετζιέπ Πασάς,
έμεινεν εξ όλων των πασάδων αμέτοχος προς
την Ελληνικήν Επανάστασιν, καθόσον ο Δη-
μήτριος Ζώτος τον είχε διαβεβαιώσει, ότι εκ
του φερμανίου του Σουλτάνου δεν τω επιθά-
λετο υποχρεωτικώς η εκστρατεία. Παραθέ-
τομεν δείγμα της εις τα γράμματα επιδόσε-

ώς του, εκ της μεταφράσεώς του του από 15 Απριλίου 1821 φερμανίου του Αβδούλ Μαχμούτ. «Επειδή έγινε γνωστό σας ότι το Ρούμ Μιλέτ (Ελληνικόν Έθνος) επάτησε πόδι και εκίνησε δια να έλθη να πάρη την Σταμπούλ, να σηκώσουν κεφάλι δικό τους και να το κάμουν Ρωμέικο, δι' αυτό εκρεμάσαμε τον Πατριάρχην τους. Σας δίδομε την άδειαν να κτυπήσετε μικροί και μεγάλοι, ν' αρπάξετε το θιός τους, να σκλαβώσετε τις γυναίκες και τα παιδιά τους. Τώρα είναι καιρός, όποιος σας θέλει πλούτη και σκλάβους, δεν έχει να σας εμποδίσει το παραμικρό. Προσκυνημένον όμως ραγιά να μη πειράξετε, όποιος εργάζεται ήσυχα να μείνη αχάλαγος». Και τούτα περί της καταγωγής του Ζώτου.

Ο Βασίλειος Ζώτος Μολοσσός διετέλεσε μαθητής κατά τα έτη 1858 - 66, ότε και εστιχούργησε την «Φέροπλον Έπειρον» αποφοιτήσας δε του γυμνασίου εδίδαξεν εις την Σχολήν της νήσου Ιωαννίνων. Ρέπων εις τας περιπετείας και επισκεφθείς μεγάλο τμήμα της άλλοτε αυτοκρατορίας μας χάριν υποθέσεώς του, προέβη εις την δημοσίευσιν των εντυπώσεών του. Δια τούτας εφυλακίσθη και εξωρίσθη την 28 Ιουνίου 1866 από τα Ιωάννινα ως κατάσκοπος της Ελλάδος. Μεταθάς ακολούθως εις Κρήτην, άμα τη ενάρξει της εκεί επαναστάσεως έλαβεν ενεργόν μέρος επί τριετίαν εις τον αγώνα, ως υπασπιστής του Γενικού Αρχηγού Εθελοντών του ατάκτου στρατού με βαθμόν αξιωματικού, πληρωθείς δ' επανειλημμένως επέστρεψε την 11 Ιανουαρίου 1869 εις τας Αθήνας μετά την ατυχή έκθασίν του. Έχων από τον 1861 νυμφευθή εις την Δρόβιανην συγχωριανήν του απέκτησεν υιόν ονόματι Σταύρον, όστις όμως απέθανε νεώτατος, ως επεράτωσε την Θεολογικήν Σχολήν του Πανεπιστημίου.

Επανακάμψας, ως είπομεν εις τας Αθήνας, ετύγχανε εις αυτάς της προστασίας του στρατηγού Σπύρου Μήλιου, όστις ηυχαιστείτο να τον ακούη ομιλούντα περί της πατρίδος του, συνεδέθη δε δια στενής φιλίας μετά των Μάρκου και Νότη Μπότσαρη, ανειψιών του ήρωος, του διδασκάλου του γένους

Γενναδίου, του Μητροπολίτου (άλλοτε διακόνου Παλαιών Πατρών) Αθηνών Θεοφίλου, του εκ Μακεδονίας Γ. Παγώντος και του Ιωάννου Φιλήμονος συντάκτου του «Αιώνος» όστις και τω παρέσχε δείγματα της εκτιμήσεώς του μη δημοσιεύσας τα υπό του εκ Μετσόβου Ζουάννου, δικηγόρου εν Ιωαννίνους καθ' υπαγόρευσιν του Αχμέτ Πασά - Καΐσαρλή εναντίον του διατυπωθέντα, παρά το προσφερθέν δελεαστικόν ποσόν. Επίσης ηγάπατο υπό του Χρίστου Ζωγράφου, ο οποίος δια μεν το βιβλίον του «Ηπειρωτικάί Μελέται» είχεν είπη: «Όσα μέρη γνωρίζω ακριθώς τα περιγράφει ο Μολοσσός, όσα δεν γνωρίζω καλώς θα είναι γραμμένα» εις δε τον Βασιάδην, που τον ηχθρεύετο: «Σιώπα ως επληροφορήθη τω είπε, φθονείς τον Μολοσσόν».

Τας περιοδείας επραγματοποίησε κατά τα 1850 - 66, 1873 - 44 περιηγηθείς τας Έπειρον και Αλβανίαν, 1875 - 77 Μακεδονίαν και Θράκην, ακολούθως δε εκκινών εκ της Κωνσταντινουπόλεως δια των ατμοπλοίων ή του σιδηροδρόμου περιήλθε τας Μικράς Ασίαν και Βιθυνίαν, όπου συνέλεξεν αρχαίας επιγραφάς, καταδοθείς δ' εις την Υψηλήν Πύλην δι' ενέργειαν κατασκοπείας, επέτυχεν ουχί απλώς την απαλλαγήν του αλλά και να παρασημοφορηθή δια το χρησιμώτατον έργον του. Τέλος το 1904 - 5 επεσκέφθη τα Ιεροσόλυμα και Αγίους τόπους.

Τα βιβλία του χωρίζονται εις δύο κατηγορίας ήτοι τα ιστοριογεωγραφικά και τ' αγιολογικά. Δυσεύρετα σήμερον τούτα, δεν είναι ευχερές ούτε ειδικώτερον να τα απαριθμήσωμεν. Εις τους τέσσερας τόμους των «Ηπειρωτικών Μελετών» περιλαμβάνονται: Ιστορία πολιτική και θρησκευτική (δια σχολεία). Τυπογραφία απάσης της Ελληνικής Χερσονήσου, Αρχαιολογικάί επιγραφαί, Δρομολόγιον Ελλ. Χερσονήσου, Γλωσσολογικάί, διαλεκτικάί και φυλετικάί διαφοραί και διακρίσεις, Βιογραφίαί ενδόξων ανδρών και γυναικών, Ιστορία της Μουσικής εν γένει. Ιστορία της Τουρκικής Επικρατείας. Ιστορία του τριτοετούς Κρητικού αγώνος, Επιτομή της ι-

στορίας Ηπείρου και Θεσσαλίας. Εις δε τας ακολουθίας των Αγίων, αι των Νικάνορος, Νικολάου του Σικελιώτου ασκητού εν Ευβοία, Πεντηκονταετηρίς Σωφρονίου Αλεξανδρείας, κοιμήσεως της Θεοτόκου, Αγίου Μελετίου του νέου, επικαλουμένου Παπά Βουτέρη, Αιμιλιανού, Γεωργίου, του εξ Ιωαννίνων, Φανουρίου, των πέντε αγίων Αικατερίνης, Σο-

φίας, Κοσμά, ως και γενικόντι «Λεξικόν ή Αγιολόγιον περιέχον τους θίους όλων των Αγίων». Αφήκε δε και πληθώραν ανεκδότων μελετών.

(Συνεχίζεται)

ΜΙΧ. Κ. ΠΕΤΡΟΧΕΙΛΟΣ

“ΑΤΡΙΟ,,

(Από την υπό έκδοση «Κρητική Συμφωνία»)

Η λύρα κι ο Πυρρίχιος
σου συντρόφευγαν τα βήματα
σου κύκλου τα γυρίσματα
Κόρη μου
Γιέ μου
Μάνα μου μελαχροινή.
«Έφηβε των Αντικυθήρων»
Τα κύματα της Μεσόγειος
σήκωσαν τις μελωδίες σου και
τις σκόρπισαν με
τους μινωικούς αμφορείς
ως πέρα τα «Βάσκικα» τα χώματα.
Στης απαυραδερφής Ισπανίας
τα κουκουστά τ' αγκυροβόλια
απόθεσαν τη δόξα
και το μεγαλείο σου
ο Γκρέκο και ο Τουρριανός.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΕΤΡΙΤΑΚΗΣ

ΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

Έφτασαν τα Χριστούγεννα και να χαρούμε όλοι
να φεύγουν με ευχαρίστηση οι μήνες και οι χρόνοι.

Να θυμηθούμε τα παλιά στα χωριά μας ετότες
μα ήρθαμε στην Ξενιτιά και κλείσανε οι πόρτες.

Τα παλιά συνήθεια πώς να τα αλημονήσεις
μέρα χριστουγεννιάτικη με όλους να μιλήσεις.

Ξημέρωνε Χριστούγεννα όλοι στις εκκλησίες
νέες και γέροι και παιδιά και όλες οι κυρίες.

Χριστός γεννάται σήμερα μα συγγενείς και φίλοι
και ανταλλάσουν τα φιλιά το στόμα και στα χείλη.

Αυτές οι μέρες που περνούν να τις γλεντάτε όλοι
μην σκέφτεστε πως άδειασε το κάθε πορτοφόλι.

Έτσι περνάει η ζωή όλο εμπρός βαδίζει
το πορτοφόλι άδειασε αλλά βαιναγεμίζει.

Ύστερα απ' τα Χριστούγεννα έχουμε και τα φώτα
ξέρομε το δολάριο πως βγαίνει με ιδρώτα.

Και εδώ περνάμε μια χαρά μα όλοι με αγάπη
μάλιστα όταν ευρίσκεται η τσέπη μας γεμάτη

Όταν υπάρχει η χαρά υπάρχει και η υγεία
και έτσι περνάμε μια χαρά όλοι στην Αυστραλία.

Σε όλες μας τις εορτές έχουμε την αγάπη
και εδώ και στην πατρίδα μας η φρίζα μας γεμάτη.

Λοιπόν καλά Χριστούγεννα, μα γειά σας και χαρά σας
και δώρα μην ξεχάσετε να δώσετε στα παιδιά σας

Λεπτομερώς σας έγραψα τώρα την κάθε λέξη
και να αποχαιρετήσετε και το ογδόντα έξη.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΡΙΝΕΑΣ - ή ΣΑΡΑΦΗΣ

Ο ΜΟΝΟΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΜΕΤΑΝΑΣΤΗ

Τώρα τα Χριστούγεννα περισσότερο από κάθε άλλη φορά εμείς στη Ξενιτειά, θυμόμαστε την Πατρίδα. Θυμόμαστε κείνα τα χρόνια τα παιδικά, τα μαθητικά ή και τα νεανικά.. Κάποιες μέρες, κάποιες ώρες πούταν σημαδιακές, και πούμειναν στη θύμησή μας για πάντα.

Φέτος ειδικά, θυμήθηκα τη μέρα που έφυγα για την Αυστραλία.

Θυμήθηκα τις σπαρακτικές κραυγές της μάνας μου.

Το βουβό αδάκρυτο κλάμα του πατέρα.

Τη βουκίνα του Υπερωκιάνειου που σαν πιναλέος κράχτης μας φώναζε ν' ανεβούμε...

Σε λίγο σαλπάραμε. Έσβυσαν τα κλάματα των δικών μας. Χάθηκαν τα μαντήλια του στερνού χειρετισμού. Ακόμα ύστερα από χρόνια δεν μπορώ να προσδιορίσω το αίσθημα που νοιώσαμε εκείνη την ώρα. Πάντως λίγο διαφέραμε από τα πρόβατα που οδηγούνται στο σφαγείο.

Στο πλοίο, σχετικώς καλά. Μόνο που δεν ξέραμε τι να κάνουμε με τα τόσα μαχαιροπήρουνα πούσαν αραδιασμένα μπροστά μας την ώρα του φαγητού.

Το μάθαμε όμως κι αυτό όπως και τόσα άλλα, κοιτάζοντας τους διπλανούς μας. Ήταν η πρώτη γεύση του αγγλοσαξωνικού τρόπου ζωής.

Θυμάμαι το μεγάλο πάρτυ σαν περνούσαμε τον Ισημερινό.

Έρθα πρώτος σε κάποιο χορευτικό διαγωνισμό.

Αμοιβή μου και βραβείο μου, να καθίσω στο τραπέζι του καπετάνιου για φαγητό.

Όμως οι τριάντα μέρες πέρασαν. Οι λίγες γνωριμίες και φίλεις που δημιουργήσαμε στο διάστημα του ταξιδιού, τέλειωσαν την ώρα που το μεγάλο ποστάλι έπιασε στο λιμάνι της Μελβούρνης.

Έπειτα... διμερήσαντο τα ιμάτιά μου ε-αυτοίς... Καθένας πήρε τον δρόμο του. Άλλος για τον αδερφό, το Θείο, και άλλοι για την BONAGILA, που ήταν ο κρατικός καταυλισμός για τους μετανάστες που ήρθαν μέσω ΔΕΜΕ, μέχρι που να βρουν κάπου δουλειά.

Οι περισσότεροι κατέληξαν σε καφεστιατόρια σαν μαθητευόμενοι μάγειροι. Η δουλειά σκληρή· οι ώρες που δουλεύαμε την ημέρα (κάθε μέρα) ήταν περισσότερες απ' όσες έχη το ρολόι.

Το μαρτύριο όμως ήταν τη νύχτα. Σ' ένα δωμάτιο μόνος να σκέφτεσαι αυτά που άφισες. Και που να κλείσης μάτι.

Με τον καιρό, πήραμε προαγωγή. Γίναμε μάγειροι και σεργιτάτοροι. Μεγάλο το αξίωμα, μα και πιο πολύ δουλειά.

Να ψήνεσαι μπροστά στη στόφα, ή να πεθαίνεις στα πόδια σου να κουβαλās πιάτα μέσα έξω.

Κάποιο παιδί νεοφερμένο και αγανακτισμένο, έγραψε στη μάνα του:

Τα πιάτα όπου έπλυνα αυτή την εβδομάδα να τάχα λίρες μάνα μου θαρχόμουν στην Ελλάδα...

Και τα γράμματα που στέλναμε στους δικούς μας και σε κάτι φίλους, αραιώσαν σιγά - σιγά, καθώς και ρουτίνα και η κούραση σε αποκαρδίωναν.

Πέρασαν τα πρώτα 5-10 χρόνια. Με τις οικονομίες μας πολλοί από μας πήραμε δικές μας επιχειρήσεις και παντρευτήκαμε.

Οι γυναίκες μας —οι περισσότερες— φάνηκαν άξιες συνεργάτες παίρνοντας ενεργό μέρος στην επιχείρηση και συνάμα αποδείχτηκαν άξιες σύζυγοι και μητέρες.

Υπήρχαν όμως και άλλες που είτε από αντίδραση στο φτωχό και πολλές φορές άθλιο παρελθόν τους, είτε από τον ξαφνικό νεοπλουτισμό, δεν κουνούσαν το δαχτυλάκι τους, ενώ ξόδευαν μεγάλα ποσά σε ακριβά μπιζού και άλλα καλυντικά. Πράγμα που έ-

καμε κάποιον αγανακτισμένο σύζυγο να τα ψάλλει έμμετρα στην γυναίκα του:

Όταν σε είχε η μάνα σου εμάζευες ραδίκια
και τώρα που σε πήρα εγώ μου θέλεις σκου-
λαρίκια.

Η ζωή γενικά των μεταναστών βελτιώθηκε γύρω στα 1970 με λιγώτερες ώρες εργασίας, που άφινε περιθώρια για λίγη ψυχαγωγία. Κι αν ήταν τυχεροί και ζούσαν σε κάποια μεγάλη πόλη, όπου το ελληνικό στοιχείο ήταν οργανωμένο, δεν είχαν και πολλές ψυχαγωγικές στερήσεις.

Είχαν τον ελληνικό κινηματογράφο τους, την Εκκλησία τους, τους χορούς τους, και άλλες σε μικρότερη κλίμακα φυσικά το καθημερινό κουθεντολόϊ.

Κι αυτοί όμως που στερήθηκαν λίγο, ζώντας σε μικρά χωριά, μετεφερόθηκαν με τον καιρό, στις πρωτεύουσες ή σε άλλες μεγάλες επαρχιακές πόλεις.

Σ' αυτό τους έσπρωξε, οι σπουδές των παιδιών τους και οι συνθήκες μιας καλύτερης ζωής σ' ένα έστω και περιορισμένο Ελληνικό περιβάλλον.

Εδώ θα ήθελα να πω πως οι Έλληνες, είναι σχεδόν οι μόνοι από τους Ευρωπαίους, που είναι οργανωμένοι. Σε μια πολυεθνική χώρα όπως είναι η Αυστραλία, αυτό μετράει πολύ.

Από νωρίς αισθάνθηκαν την ανάγκη να οργανωθούν ώστε να διατηρήσουν την Ελληνικότητά τους.

Έχτισαν Εκκλησίες, διατηρούσαν σχολεία και οργάνωσαν μικρές άλλες εκδηλώσεις. Ήταν θα λέγαμε, και είναι μια υπολογίσιμη μειονότητα.

Όλα αυτά δεν τους εμπόδισαν όμως να πάρουν μέρος και μάλιστα αξιωματικά σε διάφορες ντόπιες οργανώσεις με διεθνή χαρακτήρα όπως οι Σύλλογοι ROTARY LIONS, APEX κτ.λ. ακόμα δε και στην τοπική αυτοδιοίκηση όπου πολλοί εκλέχτηκαν Δημοτι-

κοί Σύμβουλοι ή και Δήμαρχοι όπως ο αείμνηστος συμπατριώτης μας Ευάγγελος Βαγγής, από τον Καραβά.

Τα δε παιδιά των μεταναστών διακρίνονται για την μόρφωσή τους και παίρνουν επίκαιρες θέσεις στον εμπορικό, επιστημονικό, Πολιτικό και Δικαστικό τομέα. Έχουμε κάπου 9 Έλληνες βουλευτές, 3 γεροϋσιαστές 10 αρχιδικαστές και πληθώρα ιατρών, δικηγόρων και άλλων επιστημόνων.

Οι 500 χιλιάδες Έλληνες πρώτης και δεύτερης γενεάς έπαιξαν και παίζουν πρωταρχικό ρόλο στην εξέλιξη τη διαμόρφωση του πολιτισμού της πέμπτης ηπείρου.

Ο Έλληνας μετανάστης όπου κι αν είναι, γράφει μια ιστορία, χτίζει ένα πολιτισμό.

Κρίμα που η Ελληνική Κυβέρνηση δεν το βλέπει και μας αγνοεί, μας εγκαταλείπει θα έλεγα.

Ναι, έχουμε Υπουργείο αποδήμου Ελληνισμού.

Ένα τετραόροφο χτίριο με κάπου 30 δωμάτια και 80 καρέκλες... ενώ έχει απαιτήσεις όπως η στρατιωτική θητεία των παιδιών των μεταναστών και άλλα...

Δεν πειράζει εμείς την αγαπούμε, τη βοηθούμε τη συντρέχουμε...

Πατρίδα είναι αυτή... Μητέρα είναι... Κι εμείς ζούμε μακριά της χωρίς την αγάπη της.

Το βλέπομε σαν πάμε πίσω να την αγκαλιάσωμε να την προσκυνήσωμε...

Ακόμα και τότε μας αγνοεί, μας πισωσπρώχνει —γραφειοκρατεία, ανάγωγοι τρόποι Υπαλλήλων— και μας βλέπει σαν πολίτες δεύτερης κατηγορίας.

Γι' αυτό και πολλοί Έλληνες που γύρισαν για να μείνουν άλλαξαν γνώμη.

Δε βαριέσαι, όπου γης και Πατρίς...

Όμως να τώρα τα Χριστούγεννα περισσότερο από άλλη φορά, έρχονται οι θύμησης, ξεχωρίζουν οι σκέψεις και κυριαρχεί το είναι μας η Νοσταλγία...

ΧΑΡΗΣ ΛΟΓΟΘΕΤΗΣ

Απλές ιστορίες από την Κυθηραϊκή πραγματικότητα

Οι ιστορίες που θα σας διηγηθώ είναι πέρα για πέρα αληθινές. Όχι μόνο επειδή και στις δυο αναφέρεται ο πατερας μου, άρα τις γνωρίζω από πρώτο χέρι, αλλά γιατί υπάρχουν ντοκουμέντα.

Πιστεύω ότι πρέπει να τιμούμε τις πράξεις σωστής κοινωνικής συμπεριφοράς έστω κι αν, γκρινιάρηδες εμείς οι Τσιριγώτες, πιο συχνά μνημονεύουμε και παραπονιόμαστε για τις... άλλες. Για τα ρουσφέτια που μας αρνήθηκαν οι πολιτικοί μας, για την ψυχρότητα των «φτασμένων» μας, για την απουσία μετὰ ξύ μας ισχυρού πατριωτικού δεσμού...

Οι ιστορίες, όμως, που θα σας διηγηθώ αποδεικνύουν ότι δεν συμβαίνει πάντοτε έτσι. Ότι η ευγνωμοσύνη δεν αποτελεί ιδιότητα άγνωστη στους συμπατριώτες μας, ούτε η ανταπόδοση ξενική αρετή.

Όταν αποφάσισαν ο Βασίλης Κουλεντιανός και τ' αδέρφια του να ξενιτευτούν αρχικά σκέφτηκαν την Αυστραλία. Κάποιος συγγενής τους όμως τους πρότεινε μίαν άλλη περιοχή με περισσότερες δυνατότητες προκοπής, την Αφρική.

Ξεκινώντας, μέσα στην τσέπη του, εκτός από το φυλακτό της Μυρτιδιώτισσας, ο Βασίλης φύλαγε κι ένα γράμμα. Προοριζόταν για ένα τους μακροσυγγενή, τον Ιωάν. Θεοδ. Τριφύλλη, που δούλευε εργοδηγός σε περιοχή της Ροδεσίας (σημερινού Ζιμπάμπουε).

Ο Τριφύλλης δέχτηκε τα τέσσερα αδέρφια, μετά από ένα τους περιπετειώδες ταξίδι, με καλωσύνη. Δεν γνωρίζω αν τους έκανε κάποιο δάνειο, αν τους σύστησε που να εργαστούν ή κι αν τους φιλοξένησε μέχρι να βρούνε σπίτι. Όλα πιθανά.

Γεγονός παραμένει ότι πολύ σύντομα οι Κουλεντιανοί, που ο πιο με γάλος δεν θα ξεπερνούσε τα 25, απέκτησαν δικό τους μαγαζί σε κεντρικό δρόμο της πόλης UMTALI, στο οποίο πουλούσαν υφάσματα, ρούχα, τρόφιμα, σχεδόν τα πάντα...

Ο Βασίλης, καλλιτέχνης της οικογένειας, υπήρξε ο φωτογράφος των μαύρων φυλάχων και της γειτονικής ζούγκλας. Ήταν ακόμη ρολογάς, χρυσοχός, έπαιζε βιολί και

τέννις, ενώ ιδιαίτερο χόμπυ του ήταν πάντα η ζωγραφική.

Με τον Τριφύλλη διατηρούσαν σχέσεις άριστες. Πολύτιμη θεωρούσαν, και ήτανε εκείνη η βοήθεια στο ξεκίνημα επάνω σ' αυτή την άγνωστη γη. Τέλος, σαν κάποτε «ήλθε η ώρα του», όπως λένε στο Τσιρίγο, ο Βασίλης στάθηκε κοντά του ανταποδίδοντας τα όσα τους είχε προσφέρει.

Κοντά του στην περίοδο της αρρώστειας αλλά και μετά, χαρίζοντάς του έναν τάφο. Τα δυο έγγραφα που καταχωρούμε μιλούν από μόνα τους. Κι ήτανε ο μακαρίτης ο Τριφύλλης 49 χρονών!

Κάποτε ο Βασίλης αποφάσισε να επιστρέψει στην Ελλάδα. Τον καλούσαν η Πατρίδα να την υπηρετήσει, οι γονείς που γερνούσαν, οι αδελφές του...

Έπρεπε, άλλωστε, και ο ίδιος ν' αναζητήσει μια σύντροφο.

Με το γνωστό Πρατήριο Υγρών Καυσίμων της οδού Αθηνών, στον Ίλειαια, που έκλεισε μόλις πριν από τρία χρόνια, ξεκίνησε η νέα του από το 1925 επαγγελματική δραστηριότητα. Δεν τον έκανε πλούσιο, αλλά του επέτρεψε να ζει με αξιοπρέπεια. Ενώ τα χρόνια κυλούσαν...

Μια μέρα, πριν από τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, τον επισκέφτηκε στο μαγαζί ένα δεκαπεντάχρονο Τσιριγωτάκι. Ήθελε να ταξιδέψει στην Αμερική αλλά του λείπανε, αλλοίμονο, μερικά χρήματα για το εισιτήριο. Τ' όνομά του Φώτης Σοφίος.

Ο Βασίλης μπόρεσε και του τα έδωσε. Και ποτέ δεν ξαναμίλησε γι' αυτά. Ακολούθησαν η κατοχή, η σκληρή ζωή στα Κύθηρα, οι αρρώστιες. Το Πρατήριο τώρα λειτουργούσε από ξένους. Επιστρέφοντας το 1945 ο Βασίλης το ξαναπήρε πάλι στην κυριότητά του. Πόσο όμως δύσκολη η επιστροφή! Η Πατρίδα είχε τις συμφορές της, με πληγές που ακόμη αιμορραγούσαν. Και ξεκινούσε την, επίσης δύσκολη, μάχη της Ανασυγκρότησης.

Ένα πρωί, ο ταχυδρόμος μας, έφερε ένα γράμμα από την Αμερική. Ο Βασίλης το άνοιξε με περιέργεια. Μέσα είκοσι δολάρια

κι ένα σημείωμα επεξηγηματικό. Προερχόταν από το Φώτη, η πρώτη δόση εκείνου του ξεχασμένου χρέους!

Θυμάμαι τον πατέρα που είχε δακρύσει. Ακολούθησαν κι άλλες επιστολές με μεγαλύτερα ποσά, καθώς και 2-3 δέματα με ρουχισμό. Το χρέος ξεπληρώθηκε με το παραπάνω.

Λίγο αργότερα πληροφορηθήκαμε ότι ο Φώτης ο Σοφίος πέθανε, ενώ η οικογένειά του παραμένει στην ξενιτειά. Ας είναι καλά!

Υπάρχουν γεγονότα σπουδαία που περιγράφονται εντυπωσιακά στις εφημερίδες ή τα προβάλλει ή Τηλεόραση. Μα κι άλλα, που όσο κι αν φαίνονται ταπεινά χρειάζονται για

να συντηρούν την ανθρωπιά μας, για να ρυθμίζουν τις σχέσεις μας.

Σήμερα οι πρωταγωνιστές των όσων σας διηγήθηκα δεν υπάρχουν πια. Ο Ιωάννης Τριφύλλης αναπαύεται στον τάφο αρ. 179 του Νεκροταφείου Λίβιγκστον της Βορείου Ροδεσίας.

Ο Φώτης Σοφίος, σε κάποιο Κοιμητήριο της Καλιφόρνιας, στην Αμερική.

Και ο Βασίλης Κουλεντιανός στην Αγ. Παράσκευή, κοντά στο χωριό του τα Χριστοφοριάνικα. Ας είναι το χώμα που τους σκεπάζει ελαφρό!

ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΚΟΥΛΕΝΤΙΑΝΟΣ

Ο μύθος της Αφροδίτης και του Αδωνι

Γράφει η κ. Τασία Μαυρογεώργη - Χασιακού

Τα Κύθηρα από τα προϊστορικά χρόνια (μυθικά) και συνέχεια στα π.Χ. ιστορικά χρόνια (περίοδος Δωριέων), αλλά και ως τα σημερινά χρόνια, έπαιξαν σημαντικό ρόλο σ' όλες αυτές τις περιόδους, όπως αναφέρουν αρχαίοι και νεώτεροι ιστορικοί συγγραφείς. Τούτο οφείλεται στη θέση που βρίσκεται το νησί μέσα στο μεσογειακό χώρο. Τα Κύθηρα από την αρχαιότητα αποτελούν σταυροδρόμι στη Μεσόγειο θάλασσα για πειρατές και κατακτητές, για συμμάχους κι εμπορεύς, για περιηγητές και τουρίστες, για μετανάστες κ.λπ., που μετακινούνται από αναστολή σε δύση και από βορά προς νότο ή και αντίθετα. Για τους ποικιλώνυμους «ταξιδευτές», τα Κύθηρα ήταν ένας σταθμός ανάπαυσης και ανεφοδιασμού, όπου να φτάσουν στον προορισμό τους, αλλά και πρόκληση στους πειρατές της Μπαρμπαγιάς σ' άλλους ποικιλώνυμους εχθρούς.

Το αρχαίο καιρό ταξίδευαν προς τη δύση Φοίνικες έμποροι, που έφταναν ως τα Κύθηρα (εμπορικό σταθμό). Οι Δωριείς από τη Λακωνία (Σπάρτη) πέρασαν στο νησί, για να μετακινήθούν αργότερα στη νησιά του Αιγαίου και ιδιαίτερα στη Ρόδο. Γι' αυτό και οι ιστορικοί έγραφαν το «Ρόδιοι και Κυθήριοι Δωριείς αμφοτέροι». Αργότερα έφτασαν στα Κύθηρα από τη δύση Φράγκοι, Άγγλοι, Βενετοί κ.λπ., για να διαπεραιωθούν πολλοί απ' αυτούς στην Κρήτη κ.α. Αλλά και στο Β' παγκόσμιο πόλεμο τα Κύθηρα υπήρξαν σταθμός τόσο για τους συμμάχους Άγγλους, όσο και για τους κατακτητές Γερμανούς, που διαμέσου της Κρήτης πέρασαν στη Λιβύη.

Αφού, λοιπόν, τα Κύθηρα ήταν ένας σταθμός, με κοσμοπολίτικη κίνηση, επόμενο ήταν να δημιουργηθούν και μύθοι διάφοροι για το νησί, που αναφέρονταν σε Θεούς και ημίθεους, ήρωες κ.λπ. Έτσι δημιουργήθηκε, με την αχαλίνωτη ανθρώπινη φαντασία, και ο μύθος της Κυθήρειας Αφροδίτης, παντοδύναμης θεάς του έρωτα, της καλλονής και της ηδονής. Η Αφροδί-

τη είχε πατέρα τον Ουρανό, γι' αυτό και «Ουράνια» την ονόμασαν και «αναδύθηκε» μέσα από «αφρό», που δημιουργήθηκε πολύ κοντά στα Κύθηρα. Γι' αυτό ποιητές και καλλιτέχνες την ονόμασαν «αναδυομένη Αφροδίτη», αλλά και «Κυθήρεια», γιατί γεννήθηκε κοντά στα Κύθηρα. Από τα Κύθηρα, μέσα σ' ένα πελώριο κοχύλι, ταξίδεψε με την πνοή του Ζέφυρου κι έφτασε στις ακτές της Κύπρου. Μόλις βγήκε από τα κύματα η ωραία θεά και στην ξηρά περπάτησε με τα ρόδινά της πόδια, φύτεψε πλούσια δάστυση και το νησί έγινε καταπράσινο.

Ο Όμηρος στην Ιλιάδα ονομάζει την Αφροδίτη «Κύπριν» και στην Οδύσσεια «Κυθήρειαν». Ο Ηρόδοτος μας πληροφορεί πως το ναό της θεάς στα Κύθηρα τον ίδρυσαν οι Φοίνικες, ίσως από ευγνωμοσύνη, που το νησί ήταν εμπορικός σταθμός γι' αυτούς και τους φιλοξενούσε κάθε φορά που έφταναν εκεί.

Στην εργασία τούτη θ' ασχοληθούμε ιδιαίτερα με ένα ποίημα του Θεόκριτου (305 π.Χ.), που υπάρχει στα «Ειδύλλια» του, για το μυθικό εραστή της Αφροδίτης, τον Άδωνι. Ο μύθος αυτός έχει την προέλευσή του από τη Συρία, όπου κι εκεί λάτρευαν την Αφροδίτη. Ο Άδωνις είναι για τη Συρία, ότι και ο Αίνος για την Ελλάδα. Ο Άδωνις είναι η εικόνα της άνοιξης, που εκφράζεται με μορφή νεανία άφθαστου κάλλους, γι' αυτό και τον αγάπησαν παράφορα η Αφροδίτη και η Αστάρτη των Ασσυρίων. Πατέρας του Άδωνι ήταν ο Θείας, βασιλιάς των Ασσυρίων. Είχε και μια θυγατέρα ο Θείας, τη Σμύρνα ή Μύρνα. Η Αφροδίτη, όπως αναφέρει ο Απολλόδωρος, οργίστηκε κατά της Σμύρνας, γιατί αρνήθηκε να την τιμήσει και γι' αυτό έβαλε στην καρδιά της σφοδρό έρωτα για τον πατέρα της το Θείαντα. Ενώθηκε με τον πατέρα της δώδεκα νύχτες, χωρίς εκείνος να το καταλάβει. Μόλις όμως πληροφορήθηκε την ατιμία της κόρης του, την καταδίωξε να τη σκοτώ-

σει. Η Σιώννα παρακάλεσε τους θεούς να την προστατέψουν. Οι θεοί δέχτηκαν την παράκλησή της και τη μεταμόρφωσαν στο δεντρόλλιο αμόρνα. Μετά από δέκα μήνες το δέντρο ράγισε και θγήκε από μέσα παιδί σπάνιας ομορφιάς, ο 'Αδωνης. Η Αφροδίτη, μόλις είδε το ωραιότατο παιδί, το έκρυψε σ' ένα κιθώτιο και το εμπιστεύτηκε για φύλαξη στη θεά του 'Αδη, την Περσεφόνη. Ανακάλυψε όμως το θησαυρό και αρνήθηκε ν' αποδώσει το παιδί στην Αφροδίτη. Την υπόθεση έκρινε ο Δίας και αποφάσισε: τέσσερις μήνες να μένει ο 'Αδωνης στον 'Ολυμπο, κοντά του, τέσσερις μήνες στον 'Αδη, με την Περσεφόνη και άλλους τέσσερις μήνες κοντά στην Αφροδίτη.

Όταν ο 'Αδωνης έγινε έφηβος τραυματίστηκε από αγριόχοιρο, εκεί που πήγε για κυνήγι και πέθανε στην αγκαλιά της Αφροδίτης.

Το ποίημα του Θεόκριτου «Εἰς νεκρόν 'Αδωνιν» φανερώνει την οργή και την πίκρα της Αφροδίτης για το θάνατο του αγαπημένου της. Από τον τραγικό θάνατο του 'Αδωνη και από τη μεγάλη θλίψη της Αφροδίτης εμπνεύστηκε ο αρχαίος ποιητής τους στίχους του, διεκτραγουδώντας το γεγονός:

«Σαν είδεν η Κυθήρεια
τον 'Αδωνι νεκρό,
με ξέπλεκα μαλλιά
και πρόσωπον ωχρό,
επρόσταξε τους 'Ερωτες
να τρέξουν και να φέρουνε
σ' αυτήν τον αγριόχοιρο,

Κι αυτοί αμέσως πέταξαν,
γυρεύοντας στα δάση
το φοβερό θερίο.
Κι άμα το βρήκαν, τό 'δεσαν
γερά απ' το λαιμό.
Ο ένας κρατούσε το σκοινί
κι έσερνε το δεσμώτη
κι ο άλλος, με το τόξο του,
τον χτύπαγε ξοπίσω.

Κι αυτός, που την Κυθήρεια
φοβούνταν, πήγαινε δειλά
και τού 'πε η Αφροδίτη:
— Απ' όλα τα θεριά
είσαι το πιο κακό.

Ετούτο το ποδάρι
εσύ τό 'χεις πληγώσει.
Σύ χτύπησες τον άντρα μου;
Κι αυτός της αποκρίθηκε:
— Στ' ορκίζομαι, Κυθήρεια,
σε σένα και στον άντρα σου
και στα δεσμά μου αυτά,
σ' αυτούς τους κυνηγούς,
τον άντρα να χτυπήσω,
αλλά, καθώς τον είδα,
μου φάνηκε σαν άγαλμα
κι ένιωσα ευτύς τον πόθο,
το γυμνωμένο πόδι του
να σκύψω να φιλήσω.
Κι έτσι, καθώς το φίλησα,
τον πλήγωσαν τα δόντια μου.
Πάρτα, λοιπόν, ω Κύπρι,
ξερίζωσέ τα τώρα.
Τι μ' ωφελούνε νά 'χω
εγώ πια τέτοια δόντια;
Κι αν τούτο δε σε φτάξει,
κόψε κι αυτά τα χείλη μου,
που να φιλήσουν γύρειψαν.

Η Κύπρι τον λυπήθηκε
και διάταξε τους 'Ερωτες
να λύσουν τα δεσμά του.
Κι από τα τότε πια,
ξοπίσω της πηγαίνει
κι ούτε στα δάση μπαίνει
και τα ερωτιάρικα έκαιγε
τα δόντια στη φωτιά».

(Μετάφρ. Αλέκου Φωτιάδη)

Το ποίημα μπορούμε να το χωρίσουμε σε πέντε ενότητες, στις οποίες διακρίνει κανείς τις ψυχικές μεταπτώσεις της θεάς, την οργή και τη θλίψη της, αλλά και τη μεγαλοφυχία της. Στην πρώτη ενότητα φαίνεται η αγανάκτηση της θεάς, που μόλις είδε νεκρό τον 'Αδωνη, «με ξέμπλεκα μαλλιά και πρόσωπον ωχρό», διέταξε τους 'Ερωτες να της φέρουν με κάθε τρόπο τον αγριόχοιρο. Στη δεύτερη ενότητα φαίνεται με πόση γρηγοράδα έτρεξαν, που στην κυριολεξία «πέταξαν» στα δάση, βρήκαν «το φοβερό θερίο» κι έφεραν το «δεσμώτη» στην Κυθήρεια. Στην τρίτη ενότητα η θεά απευθύνεται στο «θερίο», σαν σε φοβερό αντίπαλο, που τρέμει τη φωνή της, και το ρω-

τάει γιατί «χτύπησε τον άντρα της». Στην τέταρτη ενότητα «απολογείται» ο αγριόχαιρος, μ' ανθρώπινη φωνή, κι «ορκίζεται πως» δεν πήγε να χτυπήσει τον άντρα τον καλό της» (δείγματα μετάνοιας, για να καλμάρει την οργή της Αφροδίτης), αλλά τον πέρασε για «άγαλμα» κι ένωσε τον πόθο το γυμνωμένο πόδι του να σκύψει να φιλήσει. Και χωρίς να το προσέξει τα δόντια του τον «πλήρωσαν». Τώρα το θεριό κλαίγεται και οδύρεται για το κακό που έκαμε και ζητάει απ' τη θεά να το τιμωρήσει σκληρά, με το ξερίζωμα των δοντιών του και το κόψιμο των χειλιών του. Τέλος, στην πέμπτη ενότητα φαίνεται η «κάθαρση» ύστερα από τη μετάνοια και την ταπείνωση του θεριού, που η Κύπρι (Κύπρια) θεά μεγαλόψυχα το συγχωρεί και διατάσσει τους Έρωτες να λύσουν τα δεσμά του. Το θεριό υποτάχθηκε οριστικά στη θεά, που την ακολουθεί παντού και τα δόντια του τα ερωτικά

«έκαιγε πάντα στη φωτιά», για να μην κάμουν ποτέ πια κακό.

Ο μύθος για τη γέννηση και την καταγωγή του Έδωνη υποδηλώνει και την προέλευση της λατρείας της Αφροδίτης (Ασία). Ο σχετικός με τον Έδωνη μύθος είναι συμβολικός των εποχών του έτους. Το Καλοκαίρι ζούσε στον Όλυμπο, κοντά στο Δία. Το Φθινόπωρο Χειμώνα στον Έδη, που όλα είναι νεκραμένα. Την Άνοιξη ήταν κοντά στην Αφροδίτη, τη θεά της αναγέννησης και της ομορφιάς.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

1. Νέα Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια, Χ. Πάσση, Τόμ. 7ος, σ. 498.
2. Περ. «Ελληνική Δημιουργία», 1953: Εις νεκρόν Έδωνιν (Θεοκρίτου Ειδύλλια).

Ο ΒΡΑΧΟΣ ΤΗΣ ΣΚΑΝΔΕΙΑΣ

Πέντε χιλιάδες χρόνια άμμος
Κίτρινη θυσανώδης μορφή
Καρφώνει τον όγκο
Στην άμμο

Τον χτυπάει τις νύχτες
Έρχεται με τον άνεμο
Ιδίως τον λεβάντε

Εκατομμύρια κίτρινοι κόκκοι
Χτυπάει τις χειμωνιάτικες νύχτες
Κολλάει μεγαλώνει τον όγκο του

Αυτός δεν μιλάει
Ακίνητος
Αντέχει το αμμο-
μασίγωμα
Παίρνει ζωή απ' αυτό
Μεγαλώνει
Γίνεται μέρα τη μέρα
Φτιάχνεται χρόνο το χρόνο
Κάθε μέρα ζωής του
Αιώνας

Βράχε της Σκάνδειας
Βιώνω διαδικασία αντίστροφη
Ακριβώς

ΑΝΤΩΝΗ ΤΡΙΦΥΛΛΗΣ

Η Ιστορία του Ποταμού

Από τον ΒΙΚΤΩΡΑ ΙΩ. ΠΑΝΑΡΕΤΟ

(συνέχεια εκ του προηγούμενου)

Μέρος 4ον

Σημείωσις: Εις το προηγούμενον τεύχος, το υπ' αριθ. 20, έγιναν τα κάτωθι τυπογραφικά λάθη:

α) Εμπορικών Ιωάννου Δημητρίου Παναρέτου
ανεγράφη 1910 - 1942, εν ω το σωστό είναι 1919 - 1924.

β) Ατελιέ κοπτικής - ραπτικής εις την Οικοδομήν Μηνά Μουλού
ανεγράφη η Κυρία Μέντη, το σωστό είναι η Κυρία Μένη.

γ) Εις την Οικοδομήν Μεγαλοκονόμου (Λυσαίου)

1) ανεγράφη Σταύρος Κωνσταντίνου Κορωνάιος, το σωστό είναι Σπύρος και όχι Σταύρος

2) επίσης ανεγράφη Εμμανουήλ Γ. Καλλίγερος, εν ω το σωστό είναι Καλλιγέρης.

Συνεχίζομεν :

Οικοδομή Παναγιώτη Κανέλλη (από το Κουσουνάρι)
Εις το κτίριον αυτό εξησκήθησαν διάφορα επαγγέλματα από διαφόρους κατά καιρούς επαγγελματίας, ως κάτωθι:

1) Κρεοπωλείον Παναγιώτη Θεοδώρου Σουρή (Λαγού) και του υιού του Σωτήρη, περί το 1912 - 1914.

2) Κουρείον Παναγιώτη Κασιμάτη (Κανέλλο) αδελφού του Χαρίλαου, απέθανε τω 1943 εις ηλικίαν 85 ετών.

3) Υποδηματοποιείον Ιωάννου Χαραλάμπους Ταμβάκη (Ντερβίρα), απέθανε 20-3-1964 εις ηλικίαν 89 ετών.

4) Ξυλεμπορικών Ιωάννου Π. Κανέλλη και Κωσταντίνου Τσαμπηρά.
Ο Τσαμπηράς απέθανε τω 1952, εις ηλικίαν 58 ετών.

5) Ξυλουργείον και Αλουμίνια του Αλέκου Δούκα, γαμβρού (επί θυγατρί) του Θεοδώρου Ζαντιώτη (Γεραντή) περί το 1952.

6) Εμπορικών - Παράρτημα, του εκ του χωρίου Τσικαλαρέα Θεοδώρου Κασιμάτη (Ξερού) περί το 1955.

7) Αλουμίνια και σιδηρικά του Τάσου Π. Μεγαλοκονόμου (Γουρουλή) περί το 1975.

8) Αλουμίνια και σιδηρικά Χαραλάμπους Σαμίου (από το χωρίον Αλοϊζιάνικα) 1977 - 1978.

Οικοδομή Μπετίνας Ιωάννου Μεγαλοκονόμου (Μπερντίου)
Αγοράστηκε τω 1938 από τους πρώην ιδιοκτήτας Κληρονόμους Γεωργίου Κ. Τσιτσιλια, ο οποίος είχε κληρονομήση το ακίνητον αυτό από τον πατέρα του Κοσμάν Γ. Τσιτσιλιαν.

Η Μπεντίνα απέθανε τον Απρίλιον του έτους 1961 εις ηλικίαν 65 ετών.

Εις το κτίριον αυτό εξασκηθήκαν διάφορα επαγγέλματα από διαφόρους κατά καιρούς επαγγελματίας, ως κάτωθι:

- 1) Κρεοπωλείον Ιωάννου και Ευστρατίου Μπαθέα (Καϊδού) περί το 1890. Ο Ιωάννης απέθανε το 1927 εις ηλικίαν 85 ετών. Ο δε Στρατής απέθανε το 1928 εις ηλικίαν 54 ετών.
- 2) Ταβέρνα Χαραλάμπους Δελαθέρη περί το 1895.
- 3) Καφενείον Γεωργίου Κοσμά Τσιτσιλια, απέθανε το 1931 εις ηλικίαν 56 ετών.
- 4) Ξυλεμπορικόν Γεωργίου Κοσμά Τσιτσιλια περί το 1925.
- 5) Ξυλεμπορικόν Αναργύρου Γεωργίου Τσιτσιλια, περί το 1930.
- 6) Ξυλουργείον Κοσμά Κυριάκου - Ταμβάκη (από τα Κατσουλιάνικα) από το 1934-1938.
- 7) Υποδηματοποιείον Παναγιώτη Γ. Σοφίου (Μπάϊα) από το 1936 - 1938. Απέθανε τον Ιούνιον 1980 εις ηλικίαν 68 ετών.
- 8) Μισοχωρισμένον το κατάστημα. Υποδηματοποιείον Εμμανουήλ Κυριάκου Ταμβάκη (από τα Κατσουλιάνικα) 1933-1936. Απέθανε ο Ταμβάκης στην Αυστραλίαν τον Ιούνιον 1971 εις ηλικίαν 61 ετών.
- 9) Παντοπωλείον Πολυχρόνη και Θεοδώρου Γερακίτη (Μανέα) μέχρι το 1951.
- 10) Παντοπωλείον Πολυχρόνη Γερακίτη (Μανέα) από το 1952. Ο Πολυχρόνης Γερακίτας (Μανέας) αγόρασε το ακίνητον αυτό τον Οκτώβριον 1974.
- 11) Γενικόν Εμπόριον Παναγιώτη Πολυχρόνη Γερακίτη (Μανέα) έκτοτε μέχρι και σήμερον (1987).

Οικοδομή Ιωάννου Παναγιώτη Καλογριίδη.

Η οικοδομή αυτή έγινε το 1959. Απετελείτο από 2 συνεχόμενα κτίρια. Απ' αυτά επέρασαν (επαγγελματικώς) οι κάτωθι:

- 1) Παράρτημα Φαρμακείον Εμμανουήλ Κοντολέοντος (από την Χώρα) από τον Αύγουστον 1960. Απέθανε ο Κοντολέων στην Αθήνα 70 ετών.
- 2) Είδη Υγιεινής. Θεόδωρος Κασιμάτης (Βώρος) από τις Καρβουνάδες. Από το 1967

έως τον Μάιον 1971.

- 3) Εμπορικόν, ο Εμμανουήλ Καλλίγερος, εμποροράπτης, από το Λιβάδι, 1958-1971. Απέθανε ο Καλλίγερος το 1978.
- 4) Είδη ραδιοφωνίας ο Νικόλαος Φατσέας (Νικολομάραγκος) από τα Φατσάδικα, από τον Αύγουστο του 1960. Κατόπιν έβαλε και ηλεκτρικά είδη. Ο Νικολομάραγκος απέθανε το 1983 (από ξαφνικόν θάνατον) εις ηλικίαν 60 ετών.
- 5) Καφενείον οι Αιμίλιος Δημητρίου Πανάρετος και Μανώλης Θεοδώρου Κομηνός. Το 1972 απεσύρθη ο Κομηνός.

Οικοδομή Φραντσέσκου Σαμίου (Τρίκουλη) από τα Τριφυλλιάνικα.

Από την οικοδομήν αυτήν πέρασαν οι κάτωθι:

- 1) Παντοπωλείον Δημητρίου Βενάρδου περί το 1890.
- 2) Ταβέρνα Χαραλάμπους Δηλαμβέρη (πατρός της Δασκάλας Γρηγορίτσας Κορωναίου (Χρυσούλη) και της Ασπασίας συζ. Σπύρου Φατσέα, Συμβολαιογράφου), περί το 1895.
- 3) Κρεοπωλείον και Ιχθυοπωλείον Φραντζέσκου Σαμίου επί πολλά έτη. Απέθανε το 1945.
- 4) Κρεοπωλείον Θεοδώρου του Ιερέως Κυριάκου Χλαμπέα, επί πολλά έτη. Τον Νοέμβριον 1964 έφερε μεγάλο ψυγείον δια το κρέατα. Απέθανε το 1974 εις ηλικίαν 64 ετών.

Οικοδομή Νικολάου Αθανασίου Αρώνη.

Είχε το ακίνητον εκ κληρονομίας του πατέρα του Αθανασίου Αρώνη, ο οποίος υπήρξε επαγγελματικός παράγων του Ποταμού. Είχε ιδρύσει ιδιόκτητον ελαιοτριβείον (στα Κληματαριάνικα του Ποταμού) επίσης και φούρνον.

Ο Νικόλαος Αρώνης απέθανε το 1973. Από το ακίνητον αυτό πέρασαν οι κάτωθι:

Ισόγειον:

- 1) Υποδηματοποιείον και Ταβέρνα ο Αθανάσιος Αρώνης περί το 1895.
- 2) Παντοπωλείον ο Θεόδωρος Ιωάννου Κασιμάτης (Ατζάτος).
- 3) Παντοπωλείον ο Αγγελής Ταμβάκης.
- 4) Παντοπωλείον και Γενικόν Εμπόριον οι Υιοί Κωνσταντίνου Λουράντου (Σάββα) από τα Τσικαλαρία και Πρατήριον Εμπορικόν υφασμάτων ο Εμμανουήλ Μπρατσάλης από τα Κοντολιάνικα.
- 5) Τουριστικά Είδη : Παναγιώτης Ανδρέου Σάμιος (Κοπέλης).

Α ν ώ γ ε ι ο ν :

Παράρτημα Οδοντοϊατρείου Γεωργίου Κ. Μαλάνου (Λεουσάκη) από την Χώραν, από το 1936 μέχρι του θανάτου του κατ' Ε-ούλιον 1979. Απέθανε εις ηλικίαν 84 ετών (από συγκοπήν καρδίας).

** Συνεχίζεται

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΠΟΛΕΤΣΗΣ

Ο αδερφός μου Στέφανος Μπολέτσας
Ο ποιητής των εύοσμων καλοκαιριών
Όταν ήταν ν' απαντήσει σε κάτι
Κουκκί-κουκί στοιχειοθετούσε τις λέξεις
Στο υπόγειο τυπογραφείο της καρδιάς του
Κι αφού τις στόλιζε με τις ανθισμένες γλάστρες
Των φτωχογειτονιών της Αθήνας
Τέλειωνε πάντα μ' ένα «ευχαριστώ».

Ο αδερφός μου Στέφανος Μπολέτσας
Τώρα παρέα με τον Παπαδιαμάντη,
Το Μωραϊτίδη και το Βερίτη
Στήνει αυτά στα ποιήματά μας
Συνταιριάζει τις μουσικές τους νότες
Κι ώρες ολόκληρες αυτοσχεδιάζει
Με τον Καχρυμάνη και τον Ζαχαρόπουλο
Όπως τότε στις «Πύλες Αιώνων».

Είναι μέρες που ακούω τα θήματά του
Τον βλέπω τα φθινοπωρινά σούρουπα
Να κστεβαίνει τη Δροσπούλου
Να κοντοστέκεται στο γειτονικό περίπτερο,
Να διαβάζει τους τίτλους των εφημερίδων
Και σαν μια σκιά βιβλική να χάνεται
Στο πολυσύχναστο πλήθος.

Ο αδερφός μου Στέφανος Μπολέτσας
Ο ποιητής των εύοσμων καλοκαιριών.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΟΡΙΔΗΣ